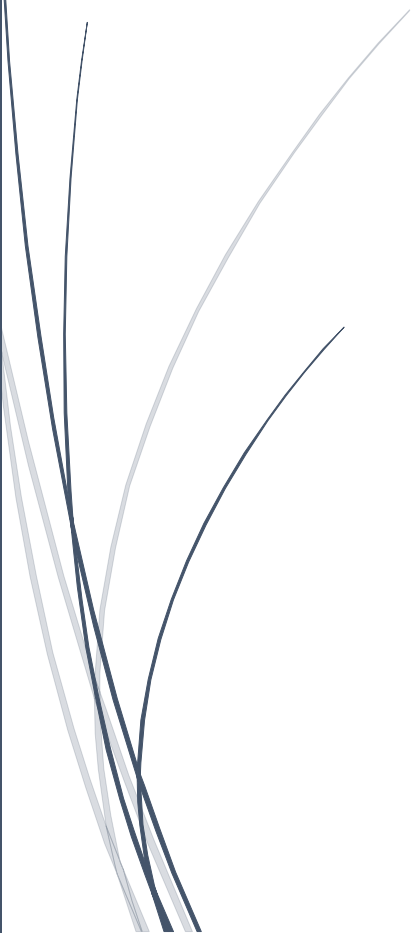

Signs Of Safety binnen de bijzondere jeugdzorg

Toegepast op een casus

Ulrike Vandavelde

Oplossingsgerichte Therapie

Eindwerk 2023 – 2024

Inhoud

Voorwoord	1
Inleiding	2
1. SofS - Het veiligheidsplan	4
1.1 Relationele processen	4
1.1.1 Autoriteit	4
1.1.2 Erkenning	4
1.1.3 Visie	5
1.1.4 Oplossingsgerichte vragen stellen	5
1.1.5 Medeleven/begrip	5
1.2 Framework: De drie kolommen	5
1.3 Stappen in veiligheidsplanning	6
1.3.1 Voorbereiding: eerst zelfstandig/team daarna met gezin	6
1.3.2 Gevarenboodschap en veiligheidsdoelen	6
1.3.3 Herken alles dat werkt, alles dat helpt in relatie tot het opvoeden/ouderschap	7
1.3.4 Ontwikkelen van bodemvereisten	7
1.3.5 Ontwikkel een kalender voor het behalen van de veiligheidsdoelen	8
1.3.6 Bouw een geïnformeerd netwerk met familie en anderen	8
1.3.7 Creëer een uitleg voor de kinderen (en alle anderen)	10
1.3.8 Bouw een veiligheidsplan met de ouders en het netwerk	11
1.3.9 Omgaan met ontkenning	12
1.3.10 Monitoren door professional en netwerk	13
1.3.11 Betrek het kind actief	14
1.3.12 Finale veiligheidsplan	16
1.4 Besluit	17
2. SofS - Efficiëntie	18
3. Casus - Toegepast op de flowchart (Brugs Model)	19
3.1. Casusbeschrijving:	19
3.2. Flowchart van het Brugs Model	20
3.2.1. Probleem en beperking	21
3.2.2. Vrijblijvende relatie	21
3.2.3. Zoekende relatie	24
4. Casus - Toegepast als SofS	28
4.1 Stappenplan	28
4.1.1 Voorbereiding: eerst zelfstandig/team daarna met gezin	28
4.1.2 Gevarenboodschap en veiligheidsdoelen	28

4.1.3 Herken alles dat werkt, alles dat helpt in relatie tot het opvoeden/ouderschap	29
4.1.4 Ontwikkelen van bodemvereisten	30
4.1.5 Ontwikkel een kalender voor het behalen van de veiligheidsdoelen	30
4.1.6 Bouw een geïnformeerd netwerk met familie en anderen.....	31
4.1.7 Creëer een uitleg voor de kinderen (en alle anderen)	35
4.1.8 Bouw een veiligheidsplan met de ouders en het netwerk.....	36
4.1.9 Omgaan met ontkenning.....	36
4.1.10 Monitoren door professional en netwerk.	37
4.1.11 Betrek het kind actief	39
4.1.12 Uiteindelijke veiligheidsplan.....	40
4.2 Besluit	41
Bijlages.....	42
Bijlage 1: 3 kolommen	42
Bijlage 2: Schadematrix	43
Bijlage 3: Woord- en beeldverhaal Casus SofS.....	44
Bibliografie	54

Voorwoord

Vier jaar geleden startte ik aan de opleiding oplossingsgerichte therapie en ik zou het zo opnieuw doen. Het Brugs Model geeft me veel houvast en kan ik vaak op terugvallen, zeker wanneer ik vastloop in een begeleiding.

Ik werk als contextbegeleidster in de bijzondere jeugdzorg. Deze vorm van hulpverlening is rechtstreeks toegankelijk, wat inhoudt dat gezinnen zelf kunnen aanmelden voor hulp. De aanmelding kan ook samen met een betrokken hulpverlener gebeuren zoals een CLB-medewerker, huisarts, OCMW-medewerker... Ten slotte kan een consulent van het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) of de Sociale dienst van de Jeugdrechtbank (SDJ) deze aanvraag doen.

In dit laatste geval gaat het vaak over opgelegde begeleidingen waarmee het gezin niet steeds akkoord is. Voor ik startte met de opleiding zag ik dit eerder als een probleem dat enkel bij de cliënt lag, waardoor het soms erg moeilijk was hierdoor te geraken. Het Brugse model heeft me geholpen om in te zien dat je als hulpverlener voortdurend in interactie bent met je cliënt en je wel degelijk invloed hebt op deze relatie.

In mijn job kom ik het meest in aanraking met begeleidingen die opgelegd worden door een andere dienst. Deze begeleidingen bevinden zich vaak in een vrijblijvende relatie. De lessen hierover zijn me dan ook het meeste bijgebleven. Door het volgen van de opleiding, beschik ik over concrete handvaten die ik in gesprekken kan toepassen, wat erg steunend is.

In de hulpverlening wordt er met verschillende methodieken en technieken aan de slag gegaan. In dit eindwerk focus ik me op de methodiek Signs Of Safety. Dit is een methode die wordt toegepast wanneer er (een vermoeden van) kindermishandeling/verwaarlozing is. Het doel is om een veilige situatie voor kinderen te creëren. De vraag tot deze module wordt vaak gesteld door consulenten van het OCJ of het SDJ en wordt vaak opgelegd.

Signs of Safety is een oplossingsgerichte aanpak waarbij er wordt samengewerkt met het gezin en zijn netwerk. Naast het in kaart brengen van de onveiligheid, wordt er ook stilgestaan bij de krachten en sterktes van mensen. Hoe ouders er bijvoorbeeld op bepaalde momenten toch in slagen om voor veiligheid te zorgen. Deze visie sluit ook heel erg aan bij het oplossingsgericht werken waarbij er wordt gekeken naar wat er wel werkt i.p.v. wat er niet werkt. Dit heeft me dan ook geïnspireerd om dit eindwerk te schrijven.

In dit eindwerk sta ik stil bij het ontstaan van SofS en wat dit juist inhoudt. Daarna vervolg ik met een uitleg over de verschillende methodieken/technieken die deel uitmaken van SofS. Ten slotte pas ik het oplossingsgericht werken toe op een casus.

Inleiding

In de jaren 90 werd Signs Of Safety (SofS) ontwikkeld door Andrew Turnell en Steve Edwards in West-Australië, met de hulp van meer dan 150 jeugdhulpverleners (Jeugdhulp, s.d.-a). Steve Edwards had veel ervaring als jeugdhulpverlener en kon zich moeilijk vinden in de bestaande theorie en modellen over jeugdzorg. Hij had het gevoel dat deze ver weg stonden van de praktijk en zocht hierdoor naar nieuwe ideeën. Edwards en Turnell begonnen samen te werken nadat Edwards geïnteresseerd raakte in het 'brief therapy work' van Turnell en hieruit zaken begon toe te passen in zijn werk. Uit deze samenwerking ontstond vervolgens Signs of Safety. Voorts ontleent SofS elementen van de *Resolutions Approach* ontwikkeld door Susie Essex, John Gumbleton en Colin Luger om om te gaan met ontkenning van kindermishandeling (Turnell & Murphy, 2017).

SofS is een oplossingsgerichte benadering die wordt toegepast in gezinnen waar (een vermoeden van) kindermishandeling is (Haedens, 2021). Kindermishandeling kan vele vormen aannemen, waaronder seksueel, fysiek of psychologisch misbruik, alsook verwaarlozing op vlak van school of het getuige zijn van ernstig of chronisch huiselijk geweld (Sepers, van der Werff, de Roos, Mooren & Maric, 2019). Sinds de ontwikkeling van SofS gaan wereldwijd steeds meer organisaties aan de slag met deze benadering, waardoor het intussen wordt toegepast in Noord-Amerika, Europa, Australië en Azië (Caffrey & Browne, 2022; Signs of Safety, 2022).

Signs of Safety tracht ouders de kans te geven en probeert ervoor te zorgen dat kinderen op een veilige manier thuis kunnen blijven wonen en tracht langdurige plaatsingen in voorzieningen te vermijden of te verminderen (Caffrey & Browne, 2022; Sheehan et al., 2018). Om dit te realiseren staan de krachten van het gezin en het opbouwen van een goed partnerschap centraal. De doelen worden samen met het gezin opgesteld en in het veiligheidsplan wordt concreet vastgelegd wie wat gaat doen om ervoor te zorgen dat de kinderen veilig zijn. Om deze veranderingen en veiligheid te bekomen, wordt het netwerk van het gezin betrokken (Caffrey & Browne, 2022; Vink et al., 2017). Signs of Safety beoogt met andere woorden een duidelijk kader te vormen waarbinnen elke betrokken partij dezelfde taal spreekt: zowel de ouders, het kind, hun netwerk als de hulpverlening en eventueel betrokken jeugdrechter. Zodoende wordt beoogd misverstanden te vermijden, waarbij één van de partijen een andere focus zou hebben (Turnell & Murphy, 2017).

Hulpverleners omschrijven SofS als een concrete methodiek, die bestaat uit een duidelijk stappenplan, gepaard gaat met weinig papierwerk en makkelijk toe te passen is. In vergelijking met andere methoden omtrent het verkrijgen van veiligheid, is er een duidelijke voorkeur voor SofS. Ondanks deze positieve ervaringen, is er echter nog heel weinig onderzoek gedaan naar de efficiëntie hiervan (Reekers, Dijkstra, Stams, Asscher & Creemers, 2018).

Signs of Safety rust op drie basisprincipes:

1) Opbouwen van een werkrelatie

Het opbouwen van een relatie met het gezin is de beste manier om kwetsbare kinderen te beschermen en veiligheid te creëren op lange termijn (Sheehan et al., 2018; Signs Of Safety, 2022; Turnell & Edwards, 2009). Het is echter heel uitdagend om een relatie op te bouwen in situaties waar sprake is van vermoedelijke of bewezen kindermishandeling. Een zorg hierbij is dat de hulpverlener zich naïef opstelt en de ernst van het misbruik niet goed inschat om een goede relatie met het gezin te bewaren (Turnell & Edwards, 2009; Turnell & Murphy, 2017). Dit komt echter niet overeen met de visie van SofS waarbij de hulpverlener tracht zo concreet mogelijke informatie te verkrijgen en zowel de positieve als negatieve elementen van de situatie verkent (Turnell & Edwards, 2009).

Om verandering te bekomen is een goede samenwerkingsrelatie met alle gezinsleden noodzakelijk (Turnell & Edwards, 2009). Hulpverleners hebben soms schrik dat een goed partnerschap gelijk staat aan het goedkeuren van geweld, wat helemaal niet zo is. Vandaar de regel om “samen te werken met de persoon en niet het misbruik” (Turnell & Edwards, 2009).

Wat het samenwerken bemoeilijkt, is dat gezinnen vaak niet kiezen voor de begeleiding en bijgevolg geen hulpvraag hebben. In dat geval is er sprake van een vrijblijvende relatie (Isebaert & Lefevere, 2022). Er wordt hen niet alleen een begeleiding opgelegd, ook krijgen ze de boodschap dat hun opvoeding niet helemaal ok is. Eén van de moeilijkste dingen die je als ouder te horen kan krijgen. We gaan er immers van uit dat elke ouder zijn kind graag ziet en alles doet wat in hun mogelijkheden ligt om voor hun kind te zorgen (Turnell & Edwards, 2009).

Dit alles toont aan dat het bekomen van een goede relatie met een gezin wat werk vraagt. De gezinsleden hebben allereerst nood aan erkenning en begrip voor de moeilijkheden binnen hun situatie. Het is belangrijk dat de hulpverlening aandachtig is voor de positieve zaken binnen het gezin. Ook is het nodig dat iedereen zijn verhaal kan brengen met betrekking tot de zorgen, en iedereen het gevoel heeft gehoord te zijn. Een begeleiding die opgelegd is, kan erg ingrijpend zijn en het is dan ook essentieel dat de hulpverlener stilstaat bij de spanning en stress die dit teweeg kan brengen. Er wordt binnen een SofS heel wat verwacht van gezinnen, zoals eerlijkheid en transparantie naar de hulpverlening toe. Deze zaken worden eveneens verwacht van de hulpverlening naar het gezin. Ten slotte moet er duidelijk aangegeven worden wat er van het gezin verwacht wordt en wanneer het goed genoeg is (Baginsky, 2022; Jeugdhulp, s.d.-b; Turnell & Edwards, 2009).

2) Kritisch denken

Binnen een begeleidingstraject is het belangrijk dat de hulpverlener zich kritisch opstelt, zich niet enkel richt op informatie die de eigen hypothese of vermoedens bevestigt en zichzelf in vraag durft te stellen. Vertrekken vanuit de niet-wetende houding en het stellen van voldoende vragen stellen is hierbij cruciaal.

Een kritische houding is nodig om enerzijds de krachten, maar anderzijds ook de risico's en onveiligheden binnen het gezin te kunnen plaatsen (Jeugdhulp, s.d.-b; Turnell & Murphy, 2017).

3) In de praktijk

Vaak wordt er aan jeugdzorgwerkers opgelegd hoe ze hun job moeten uitoefenen. Dit gebeurt vaak door mensen die niet zelf in het werkveld staan wat voor heel wat wrevel kan zorgen. Dit is echter niet het geval bij SofS, aangezien deze benadering ontwikkeld werd door en samen met jeugdzorgwerkers. (Jeugdhulp, s.d.-b; Turnell & Murphy, 2017).

1. SofS - Het veiligheidsplan

Een cruciaal onderdeel van Signs of Safety is het bekomen van een veiligheidsplan. Dit plan wordt opgemaakt door het gezin, samen met hun netwerk en de betrokken hulpverlening. In het veiligheidsplan wordt beschreven waar de hulpverlener en/of anderen zich zorgen over maken, wat er reeds wijst op veiligheid (bijv. de uitzonderingen) en wat er moet gebeuren (die worden vastgelegd in doelen) (Bartelink, 2010).

Signs of Safety gaat uit van het principe 'it takes a village to raise a child'. Dit betekent dat het informele netwerk van cruciaal belang is. De personen die voor het gezin belangrijk zijn, zijn in tegenstelling tot de hulpverlening immers 24u beschikbaar. Het netwerk ondersteunt en houdt zicht op hoe het met de kinderen gaat (Bartelink, 2010; Timmer, s.d.-a).

Doorheen de begeleiding, maar ook na afronding, kan het veiligheidsplan gewijzigd worden afhankelijk van de situatie. Er kunnen immers steeds zaken wijzigen in het leven van het gezin. Het veiligheidsplan groeit mee samen met de noden van het gezin, hetgeen het plan ook sterk maakt (Bartelink, 2010; Timmer, s.d.-a).

In een veiligheidsplan staan ook de veiligheidsvoorwaarden. Dit zijn "de minimale vereisten waar het plan aan moet voldoen om iedereen gerust te stellen dat de veiligheid gewaarborgd is." Deze voorwaarden geven concrete richtlijnen voor de verdere uitwerking van het veiligheidsplan en richten zich op de specifieke gezinssituatie (Bartelink, 2010; Timmer, s.d.-b).

1.1 Relationale processen

De basis voor een sterk veiligheidsplan is een goede werkrelatie tussen de hulpverlener en het gezin.

1.1.1 Autoriteit

Het hele proces van veiligheidsplanning vraagt wel wat van ouders: het bespreken van de zorgen, het betrekken van netwerkfiguren, een uitleg opmaken voor de kinderen... Het is dan ook nodig om hierin als hulpverlener bewust en bekwaam om te gaan met je autoriteit. Dit betekent ook dat je je autoriteit op een constructieve manier toepast en niet op een dwingende manier. Op die manier creëer je immers enkel weerstand. Een constructieve manier houdt in dat je de krijtlijnen, bodemeisen en het stappenplan van SofS doorheen de begeleiding vasthoudt om zo tot een veiligheidsplan te komen (Turnell, 2013).

1.1.2 Erkenning

Het kunnen zien van de positieve intenties en de sterktes van het gezin is van cruciaal belang. Dit lijkt vanzelfsprekend, maar is niet steeds evident wanneer het gezin niet openstaat voor de begeleiding. Wanneer de gezinsleden echter voelen dat er ruimte wordt gemaakt voor de positieve zaken en hiervoor erkenning krijgen zorgt dit voor een positievere relatie met de hulpverlener, waarbij de hulpverlener ook meer zijn autoriteit kan uitoefenen.

Hoe complexer en zwaarder de zorgen, hoe belangrijker het geven van erkenning (Turnell, 2013).

1.1.3 Visie

Gezinnen voelen zich vaak bekritiseerd en weinig begrepen door de hulpverlening. Het is hen ook niet altijd even duidelijk wat er moet gebeuren zodat de begeleiding afgerond wordt. De hulpverlening kan dit verduidelijken aan de hand van concrete veiligheidsdoelen, bodemvereisten en het opstellen van een kalender en stappenplan. Deze zaken geven de begeleiding richting en een doel om naartoe te werken, hetgeen motiverend werkt bij de gezinnen (Turnell, 2013).

1.1.4 Oplossingsgerichte vragen stellen

Het is niet de bedoeling dat de hulpverlening op zoek gaat naar een oplossing voor de zorgen. Binnen SofS gaat het er net over de mensen zelf na te laten denken over wat mogelijks verandering kan brengen en wat zij kunnen doen. De taak van de hulpverlener is hierbij het stellen van oplossingsgerichte vragen die tot andere inzichten leiden en een context creëren waarin andere keuzes mogelijk zijn (Turnell, 2013).

1.1.5 Medeleven/begrip

Vaak hebben we het idee dat we als hulpverlener begripvol en medelevend zijn, dit is echter niet steeds het geval. Al dan niet bewust wordt soms toch een oordeel geveld. Om dit te vermijden, kan het helpen om verschillende oplossingsgerichte vragen te stellen om zo het standpunt van het gezin beter te begrijpen, om zodoende een ruimere kijk op de situatie te verkrijgen, en rekening te kunnen houden met deze verschillende visies (Turnell, 2013).

1.2 Framework: De drie kolommen

Het framework van een veiligheidsplan (Figuur 1) bestaat vervolgens uit vier domeinen (Turnell & Murphy, 2014):

- 1) Waar maken we ons zorgen over?
 - Wat is er gebeurd? (= **schade/zorgen**)
 - Waar zijn we bang voor dat er in de toekomst (opnieuw) kan gebeuren als er niets verandert? (= **toekomstig gevaar**)
 - Wat maakt het moeilijk om de verandering te bekomen? (= **complicerende factoren**)
- 2) Wat gaat er goed?
 - Wat is er nu al aan veiligheid? (= **bestaande veiligheid**)
 - Wat hebben jullie hiervoor gedaan?
 - Wat zijn bestaande krachten?
- 3) Wat moet er veranderen?
 - Wat zijn de doelen om niet meer ongerust te zijn? (= **veiligheidsdoelen**)
 - Wat zijn de bodemeisen?
 - Wat moet er onmiddellijk gebeuren om de veiligheid te garanderen?
- 4) Veiligheidsschaal: “Waar staan we op een schaal van 0 tot 10?”, waarbij 0 betekent dat het zeker is dat het kind (opnieuw) mishandeld zal worden en 10 betekent dat er voldoende veiligheid is om de begeleiding af te sluiten.

Figuur 1

Signs of Safety® Assessment and Planning Framework

Signs of Safety® Assessment and Planning Framework

What are we worried about?	What's working well?	What needs to happen?

On a scale of 0–10 where ten means everyone knows the children are safe enough for the child protection authorities to close the case and zero means things are so bad for the children that they can't live at home, where do we rate this situation?
Locate different people's judgements spatially on the two-way arrow.

0←————→10

© 2022 Elia International Ltd

Opmerking. Overgenomen uit *Safety Planning Workbook* (p. 67) door A. Turnell, 2013, Elia International Ltd. 2013, Andrew Turnell.

1.3 Stappen in veiligheidsplanning

1.3.1 Voorbereiding: eerst zelfstandig/team daarna met gezin

Vooraleer het proces van veiligheidsplanning aan het gezin wordt voorgelegd, wordt er eerst samengezeten met de betrokken hulpverlening. Het is hierbij belangrijk dat alle hulpverleners duidelijk en concreet weten wat een SofS traject inhoudt en wat hun engagement hierin is. Dit heeft als doel om de hulpverlening op één lijn te krijgen, zodat misverstanden tijdens de begeleiding vermeden worden en de veiligheidsplanning vlot verloopt (Turnell, 2013).

1.3.2 Gevarenboodschap en veiligheidsdoelen

In een gevarenboodschap wordt het concrete gedrag beschreven waar jeugdzorg/de consulent zich zorgen over maken over wat er in de toekomst kan gebeuren met de kinderen indien er niets verandert. Hierbij wordt verwezen naar concrete, specifieke situaties.

De gevarenboodschap wordt opgesteld aan de hand van de schadematrix (zie bijlage 2). Deze matrix heeft als doel om hulpverleners te ondersteunen in het stellen van vragen om gedetailleerde informatie te verkrijgen over de schade uit het verleden en de impact hiervan op het kind.

Veiligheidsdoelen gaan dan weer over wat er moet gebeuren zodat de verwijzende instantie weet dat het kind veilig is en ze het dossier kunnen afsluiten (Turnell, 2013).

1.3.3 Herken alles dat werkt, alles dat helpt in relatie tot het opvoeden/ouderschap

Het opmaken van een veiligheidsplan is enkel zinvol indien het gezin hier zelf in gelooft en achter staat. Om dit te bekomen is een goede relatie tussen de hulpverlener en het gezin noodzakelijk. Deze goede relatie komt o.a. tot stand doordat de hulpverlener inzoomt op de positieve momenten tussen ouders en hun kind(eren) en wanneer er goed zorg voor hen werd gedragen. Dit gaat over situaties waarbij ouders hun kinderen op de eerste plaats stellen, ze voor veiligheid zorgen op moeilijke momenten enz. (Turnell, 2013). Binnen het oplossingsgericht werken wordt hiermee verwezen naar 'de uitzonderingen'.

Deze positieve zaken krijgen een plaats in de middelste kolom. Deze kolom is niet onbelangrijk. Zoals Pene Turnell aangeeft "If you're not using the middle column (to inform assessment and decision making and as the foundation of safety planning), you're not 'doing' Signs of Safety" (Turnell, 2020).

In de middelste kolom wordt een onderscheid gemaakt tussen bestaande krachten en bestaande veiligheid. Bestaande krachten gaan over de sterktes en positieve aspecten binnen het gezin (gerelateerd aan de zorgen) en bestaande veiligheid verwijst naar momenten waarbij het kind beschermd was van de zorgen (Turnell, 2012).

Hier komt het oplossingsgericht werken sterk naar voor. Waar andere stromingen zich voornamelijk richten op de problemen en de zorgen, vertrekt het oplossingsgerichte vanuit de krachten en sterkten van mensen en hoe ze deze kunnen ontdekken en implementeren in hun leven (Le Fevere de ten Hove, 2018). Daarnaast ligt de focus op de gewenste situatie, wat ook het geval is bij SofS. SofS richt zich immers op de vraag wat er nodig is zodat het kind veilig genoeg is zodat jeugdzorg/consulent het dossier kan afsluiten (Turnell, 2012). Er wordt bijgevolg toegewerkt naar de aanwezigheid van iets, in dit geval veiligheid.

1.3.4 Ontwikkelen van bodemvereisten

Het verschil tussen de veiligheidsdoelen en de bodemvereisten is, dat het veiligheidsdoel beschrijft waar er naartoe gewerkt wordt, terwijl de bodemvereisten inhouden hoe dit gerealiseerd wordt.

In veiligheidsplannen staat vaak dat ouders bepaalde zaken volgen, zoals individuele of koppeltherapie, behandeling voor drugs en alcohol... en dat deze zaken wijzen op veiligheid. Het participeren hieraan staat echter niet gelijk aan veiligheid voor kinderen. Het gaat erover hoe ouders voor veiligheid zorgen in de alledaagse zorg voor hun kinderen.

Voorbeelden van bodemvereisten zijn:

- de verwachting dat ouders netwerk betrekken binnen het veiligheidsplan
- de verwachting dat het netwerk op de hoogte is van de zorgen en de verwachtingen van jeugdzorg en dat de ouders het netwerk hiervan zelf op de hoogte brengen
- het opmaken van een woord- en beeldverhaal (Turnell, 2013).

1.3.5 Ontwikkel een kalender voor het behalen van de veiligheidsdoelen

In een tijdslijn wordt elke tussenstap en doel concreet vastgelegd in de tijd, zo ook wanneer de begeleiding wordt afgesloten en wanneer kinderen terug thuis wonen. Zo wordt er bijvoorbeeld vastgelegd in welke weken er een netwerkoverleg dient door te gaan, het woord- en beeldverhaal wordt opgemaakt, contacten met de kinderen... De tijdslijn geeft de ouders concrete handvaten en maakt duidelijk wat er wanneer wordt verwacht. Dit bezorgt hen hoop en motivatie om aan deze zaken te werken. Er moet ook afgesproken worden wat het plan is wanneer bepaalde zaken niet lukken, bijvoorbeeld de tijdslijn verschuiven.

Ook is het de bedoeling dat de ouders na het bereiken van elk doel beloond worden door bijvoorbeeld een toename van contacten met de kinderen en het verminderen van toezicht op deze momenten.

Ten slotte wordt de tijdslijn het best zo kort mogelijk gehouden in tijd. Zo blijft het duidelijk waar er naartoe wordt gewerkt en blijft de motivatie om dit te bereiken het hoogst (Turnell, 2013).

1.3.6 Bouw een geïnformeerd netwerk met familie en anderen

Zoals eerder vermeld “it takes a village to raise a child”. Vanuit dit idee is het belangrijk het netwerk te betrekken in het veiligheidsplan. Ook is een kind waar heel wat mensen rond staan veiliger en gelukkiger dan wanneer dit niet zo is.

Door het netwerk te betrekken, hen op de hoogte te brengen van de zorgen en de verwachtingen, doorbreek je ook de geheimhouding hierover. De zorgen worden opengetrokken en op tafel gelegd, waardoor de ouders er niet meer alleen voor staan en er mogelijks stress wegvalt.

Desondanks is het betrekken van netwerk voor ouders niet makkelijk. Ouders schamen zich vaak voor de moeilijkheden waarmee ze worstelen en staan er bijgevolg niet voor te springen deze te delen met anderen.

Hulpverleners maken daarom gebruik van o.a. de veiligheidscirkels om het gezin hiertoe te motiveren (Turnell, 2013).

Veiligheidscirkels

Sussie Essex bedacht het concept ‘de veiligheidscirkel’ (zie ook Figuur 2). Via dit instrument kan je het informele (familie, vrienden, kennissen) en formele (professionelen) netwerk in kaart brengen dat rond een gezin staat. Ook is het een hulpmiddel om eventuele zorgen omtrent netwerkleden te verkennen.

Eerst laat je het gezin de mensen opsommen die zij en de kinderen kennen, zoals familie, vrienden, kennissen, collega's, burens, leerkrachten... Hierna laat je de ouders deze mensen opdelen in drie categorieën, namelijk:

- Mensen die alles weten van wat er gebeurd is.
- Mensen die een klein beetje weten van wat er gebeurd is.
- Mensen die niets weten van wat er is gebeurd.

Vervolgens kan je bevragen welke mensen het meeste indruk zouden maken op de betrokken hulpverlening en/of de jeugdrechtsbank. Zo laat je het gezin stilstaan wie van hun netwerk meer behulpzaam en steunend is. Ook kan je bevragen wie uit hun netwerk de zorgen van jeugdzorg delen en wie niet. Dit kan leiden tot het inzicht dat de mensen waarvan ze zelf denken dat ze niet achter hen staan, hen net het meest kunnen helpen om aan jeugdzorg aan te tonen dat hun kinderen veilig zijn.

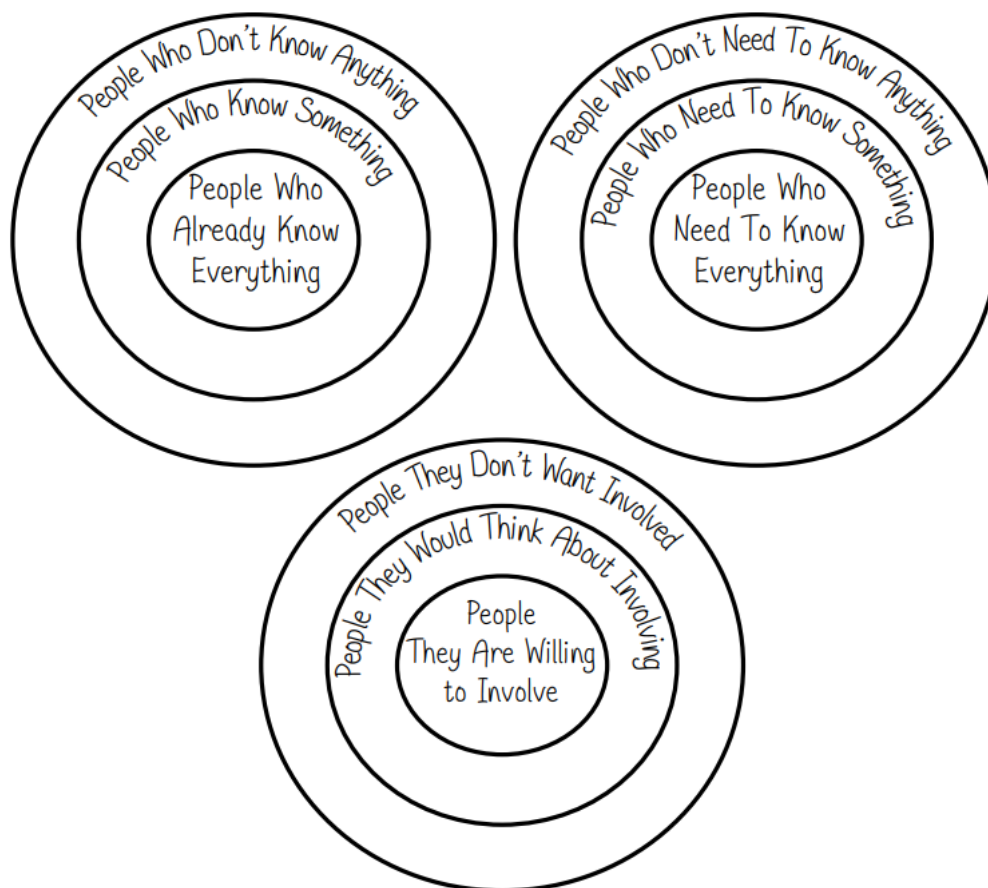
Via de volgende cirkel kan de hulpverlener het gezin nog meer laten stilstaan over wie ze nog kunnen betrekken door te bevragen:

- Welke mensen moeten alles weten van wat er gebeurd is?
- Welke mensen moeten een klein beetje weten van wat er gebeurd is?
- Welke mensen moeten niets weten van wat er gebeurd is?

Deze veiligheidscirkels kunnen ook opgemaakt worden met het kind en door de hulpverlening zelf.

Figuur 2

De 3 veiligheidscirkels.

Opmerking. Overgenomen uit *Safety Planning Workbook* (p. 73) door A. Turnell, 2013, Elia International Ltd. 2013, Andrew Turnell.

Het doel van deze cirkels is vooral het creëren van een context waarbij de ouders grondig stilstaan bij welke mensen al dan niet waardevol zijn binnen het veiligheidsplan. Deze methodiek zorgt er ook voor dat hulpverleners niet zomaar beslissen welke persoon al dan niet een rol kan opnemen. Hulpverleners maken zich soms zorgen over de personen die gezinnen uit hun netwerk betrekken. Ouders kunnen bijvoorbeeld mensen die kampen met een verslaving of psychische problemen kiezen. Deze keuze respecteren kan echter voor een open gesprek zorgen, waarbij bekeken wordt hoe deze personen

helpend kunnen zijn en in welke situaties ze tijdelijk of permanent geen rol meer kunnen opnemen in het veiligheidsplan, vanwege hun problematiek (Turnell, 2013).

Ouders vinden geen netwerk

Wanneer ouders aangeven geen netwerk te hebben, heb je soms het idee als hulpverlener vast te zitten. Je hoeft dit echter niet als een probleem te zien, maar net als een kans om hierover in gesprek te gaan met het gezin. Deze manier van denken toont ook mooi het oplossingsgerichte gedachtegoed aan, waarbij moeilijkheden niet als weerstand van de cliënt wordt beschouwd, maar net als een opportuniteit tot nieuwe informatie.

Een aantal vragen die je in deze situaties kan stellen:

- “Op dit moment heb je geen idee wie er jou kan helpen, dit is echter wel een verwachting van de consulent. Wie denk je dat je het aan zou kunnen vragen?”
- “Als je mensen om je heen zou hebben, op welke manier helpen zij jou?”
- “Kan je vertellen over een periode waarin je mensen om je heen had? Hoe heb je hen ontmoet?”

Hulpverleners maken zich soms zorgen dat gezinnen in deze gevallen eerder wie proberen te betrekken en twijfelen over de oprechte intenties van deze netwerkliden. Ook dit hoeft geen struikelblok te zijn. Het feit dat het gezin andere personen hierover aanspreekt, betekent immers dat ze de betrokkenheid van jeugdzorg en/of jeugdrechtspraak bespreekbaar maken en bijgevolg de geheimhouding hierover doorbreken (Turnell, 2013).

Uitnodigen van het netwerk

Vooraleer het netwerkoeverleg georganiseerd wordt, is het belangrijk om samen met de ouders stil te staan hoe ze aan hun netwerk dat ze gaan uitnodigen, gaan uitleggen wat de zorgen zijn en wat ze verwachten van hun netwerk. Indien de leden van het netwerk hiervan niet op de hoogte zijn, heeft een veiligheidsnetwerk weinig zin.

Gezien dit zo belangrijk is, kan het zinvol zijn dat de ouders het uitleggen van deze zorgen en verwachtingen oefenen met de hulpverlener of dit toelichten aan hun netwerk in het bijzijn van de hulpverlener.

Indien het doel van het veiligheidsplan is om toe te werken naar een terugkeer naar huis van een kind, is het de bedoeling dat van zodra er een veiligheidsnetwerk is opgebouwd, dat zij toezicht houden tijdens de contacten tussen ouder en kind. Na elk contactmoment gaat de hulpverlener na bij het kind, de netwerkliden die opvolgden en de ouders wat er goed ging en wat moeilijk was (Turnell, 2013).

1.3.7 Creëer een uitleg voor de kinderen (en alle anderen)

Woord- en beeldverhaal

Er bestaan verschillende soorten woord- en beeldverhalen. Er is een historisch woord- en beeldverhaal wat de levensgeschiedenis van een gezin omvat. Daarnaast is er ook een ‘immediate story’. Dit is een verhaal dat volledig wordt opgemaakt door de hulpverlening en niet door de ouders en heeft als doel om kinderen snel duidelijkheid te geven over ingrijpende gebeurtenissen zoals een plaatsing. Ten slotte heb je het woord- en beeldverhaal over de veiligheidsafspraken.

Het opmaken van een woord- en beeldverhaal is voor kinderen erg belangrijk. Kinderen horen soms flarden uit gesprekken of krijgen verwarrende verhalen te horen en construeren dan hun eigen verhaal. Om dit te vermijden, is het belangrijk dat kinderen juiste informatie krijgen op een manier die

voor hen passend is. Daarnaast creëert het woord- en beeldverhaal ook openheid en maakt moeilijke gebeurtenissen bespreekbaar.

Het woord- en beeldverhaal wordt in samenspraak met de ouders opgesteld. De ouders beslissen mee hoe het verhaal verwoord wordt. De inhoud van het verhaal is echter niet geheel onderhandelbaar. Zo krijgen de zorgen een duidelijke plaats in het verhaal. Als een baby'tje bijvoorbeeld verwondingen heeft, zal dit er in staan. Indien de verklaring voor deze verwondingen van de ouders niet overeenstemmen met die van de hulpverlening, krijgt dit ook een plaats in het verhaal. Zo wordt het een 'en en' verhaal in plaats van een 'of of' verhaal.

Bijvoorbeeld: "In het ziekenhuis werd een schedelbreuk vastgesteld bij baby X. Volgens de consulent komt dit doordat papa baby X op haar hoofdje heeft laten vallen. Mama en papa weten niet hoe baby X aan deze verwondingen komt."

Het woord- en beeldverhaal wordt opgemaakt rond vier vragen, namelijk:

- Wie is er bezorgd?
- Waar zijn ze bezorgd om?
- Wat gebeurde er door de zorgen?
- Wat gaat er nu gebeuren?

De taak van de hulpverlener is vooral om vooraf vragen op te stellen en deze te stellen aan de ouders om zodoende het verhaal op te stellen. Het is hierbij belangrijk dat deze vragen gaan over het verleden en niet over de toekomst.

Ook wordt de titel niet zomaar gekozen. Het is immers belangrijk dat de titel het doel van het verhaal weergeeft, bijvoorbeeld "Dit verhaal is geschreven voor X om uit te leggen waarom zijn zus niet meer thuis woont."

Ten slotte is een veiligheidsplan voor kinderen enkel zinvol wanneer een uitleg wordt gegeven voor de moeilijkheden uit het verleden waarvoor het veiligheidsplan werd opgemaakt (Turnell & Essex, 2010; Turnell, 2013).

1.3.8 Bouw een veiligheidsplan met de ouders en het netwerk

Het opmaken van een veiligheidsplan vraagt veel van de ouders en hun netwerk. Het is dan ook niet onlogisch dat dit veel vragen bij hen oproept en zorgen naar boven brengt. Dit wil niet zeggen dat de ouders niet meewerken, maar toont net aan dat een veiligheidsplan goed doordacht moet worden en er met veel details rekening moet worden gehouden (Turnell, 2013).

Netwerkconferentie

Binnen SofS wordt de regie bij het gezin en hun netwerk gelegd. Door de verantwoordelijkheid om tot oplossingen te komen te plaatsen bij het gezin zelf, plaatsen we hen in de actorpositie.

Netwerkoeverleggen dienen frequent door te gaan zodat het gezin samen met familie, vrienden en hulpverlening actief kunnen werken aan het veiligheidsplan. Tijdens deze samenkomsten wordt vastgelegd wie de planopvolger is en wie notulist is. De taak van de planopvolger is het plannen van deze samenkomsten (en dus de netwerkleden hiervoor uitnodigen), nagaan of de reeds gemaakte afspraken gevolgd worden en nagaan of er nood is aan nieuwe afspraken of aanpassing van de gemaakte. De notulist maakt telkens een verslag op van de netwerkbijeenkomst.

Tijdens het SofS traject zal de hulpverlening aansluiten bij deze netwerkoverleggen. Nadien is het de bedoeling dat het netwerk deze zelf verderzet.

1.3.9 Omgaan met ontkenning

Sussie Essex en Andrew Turnell beschrijven ontkenning als een continu spectrum gaande van volledige ontkenning tot volledige erkenning. Dit betekent dat ontkenning geen zwart-wit verhaal is en dat ouders vaak niet alle zorgen gaan ontkennen of erkennen. Bovendien is het niet vreemd dat ouders zorgen ontkennen, aangezien hier vaak grote gevolgen aan vasthangen, zoals het mogelijks verliezen van hun job, verliezen van relaties met familie en/of vrienden en gerechtelijke vervolging (Sepers et al., 2019).

Het ontkennen van de zorgen en onveiligheid door het gezin is iets waar heel wat hulpverleners op botsen. Vaak leeft het idee dat er geen vooruitgang of veiligheid mogelijk is indien het gezin hier niet eerlijk over is. Deze visie kan leiden tot een welles nietes discussie met het gezin of het idee dat je als hulpverlener op zoek moet naar 'de waarheid', waardoor je helemaal vast komt te zitten. Vanuit deze visie zijn echter maar twee zaken mogelijk: het afsluiten van het dossier of een langdurige of blijvende uithuisplaatsing van de kinderen (Turnell & Edwards, 2009).

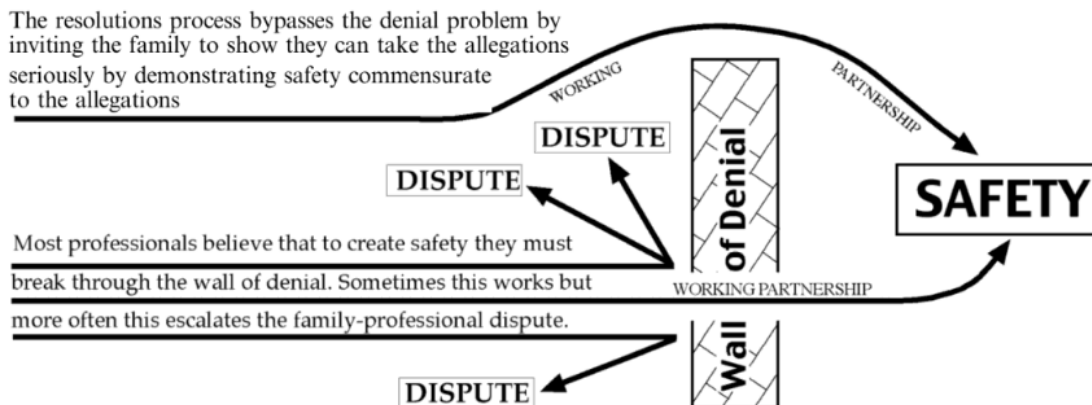
Deze impasse kan je vermijden of doorbreken door te focussen op de veiligheid (= de gewenste situatie) en wat er concreet nodig is opdat het kind thuis kan blijven wonen of terug naar huis kan (Sepers et al., 2019; Turnell & Edwards, 2009). Daarnaast is het belangrijk feitelijk, observeerbaar gedrag weer te geven zoals "volgens de pv van de politie reed mama onder invloed met haar kinderen" en niet te vervallen in oordelen zoals "mama is een alcoholiste" (Turnell & Murphy, 2017).

Gedeeltelijke of zelfs volledige ontkenning betekent bijgevolg niet noodzakelijk dat het opstellen van een concreet en werkend veiligheidsplan onmogelijk is, zeker wanneer dit gebeurt in combinatie met ondersteuning vanuit het netwerk en de gemaakte veiligheidsafspraken gevolgd worden (Turnell & Essex, 2006).

Ten slotte is het interessant om ontkenning vanuit een oplossingsgerichte bril te bekijken. Zo wordt ontkenning vanuit het oogpunt van de hulpverlener vaak als weerstand ervaren. Het wordt gezien als iets negatief, terwijl dit interessante informatie is verschaft door de cliënt. Dit kan allerlei zaken betekenen: dat we het tempo van de cliënt niet respecteren, dat we dingen vragen die niet zinvol zijn, dat we onvoldoende rekening houden met ons mandaat, etc. We kunnen als hulpverlener deze informatie aangrijpen om te komen tot een betere verstandhouding met de cliënt (Le Fevere de Ten Hove, 2018).

Figuur 3

The problem of denial

Opmerking. Overgenomen uit *Working with Denied Child Abuse: the Resolutions Approach* (p. 43) door A. Turnell en S. Essex, 2006, McGraw-Hill Education (UK) 2006.

1.3.10 Monitoren door professional en netwerk

Naast het opstellen van het veiligheidsplan met de daarbij horende afspraken, regels en bodemvereisten, is het belangrijk dat de ouders de kans krijgen dit plan uit te testen. Op die manier vermijden we dat het plan enkel iets is dat op papier staat en kunnen we nagaan of het plan ook effectief werkt en indien nodig aangepast kan worden. Veiligheidsafspraken die niet werken, dienen dan ook niet gezien te worden als de schuld van de ouders, maar net als een kans om deze aan te passen naar afspraken die wél werken. Een veiligheidsplan is dan ook geen statisch gegeven en groeit mee samen met de noden van het gezin.

Wanneer gezinnen de gemaakte veiligheidsafspraken volgen en de contactmomenten tussen ouder en kind goed verlopen (indien kinderen niet meer thuis wonen of de ouder die misbruik pleegde niet meer thuis woont), is het belangrijk dat de ouders hiervoor beloond worden door deze contacten te laten toenemen en het toezicht tijdens deze momenten door hulpverlening te laten afnemen. Zo blijft het gezin ook gemotiveerd om hun engagement te behouden. Dit dient ook vooraf besproken te worden met het gezin (Turnell, 2013).

Schalen/beoordeling

De gemaakte vooruitgang binnen de veiligheidsplanning wordt nagegaan via een veiligheidsschaal. Deze schaal wordt afgenomen bij alle betrokkenen: ouders, netwerk en hulpverlening om een zicht te krijgen op ieders visie. Doorheen de begeleiding komt de veiligheidsschaal meermaals aan bod om te kunnen inschatten of de gemaakte afspraken lopen en of de veiligheid toeneemt (Turnell, 2013).

Een voorbeeld van een veiligheidsschaal is:

“Op een schaal van 0 tot 10, waarbij 0 betekent dat de kinderen niet terug thuis kunnen wonen en andere afspraken gemaakt moeten worden en 10 betekent dat het veilig genoeg is voor de kinderen om terug thuis te wonen, hoe schaal je dit vandaag?”

Deze veiligheidsschalen worden vaak opgemaakt in een context waarbij kinderen in een voorziening verblijven, maar kunnen ook geherformuleerd worden om na te gaan hoe veilig de thuissituatie is waar

de kinderen wonen. Zo kan bijvoorbeeld ook de zorg rond huiselijke ruzies tussen een mama en haar kind op een schaal van 0 tot 10 uitgedrukt worden:

Waarbij 10 betekent: ik ben er gerust in dat als er spanningen zijn tussen mama en kind, ze de afspraken uit het plan zullen volgen en ze steun bij hun netwerk zullen zoeken, waardoor de kinderen zich steeds veilig voelen en erop kunnen vertrouwen dat het ok is met mama en kind.

En 0 betekent: ik ben er niet gerust in dat ouders geen zware ruzies meer gaan maken in het bijzijn van de kinderen, waardoor kinderen zich niet veilig voelen, bang zijn dat er iemand gaat gekwetst raken of dat ze bang zijn dat mama gaat vertrekken en hen gaat achterlaten. Ik vrees dat afspraken op papier niet gaan gevolgd worden en dat ze gaan zeggen dat alles ok is uit angst voor de jeugdrechtsbank terwijl ik erg bezorgd ben om de kinderen en de ruzies in huis.

Hoe gemaakte vooruitgang volhouden?

Wanneer vooruitgang wordt geboekt door ouders en hun netwerk, leeft bij hulpverleners vaak de zorg hoe deze vooruitgang behouden kan worden. Hoe kan een ouder die er in slaagt zijn drankgebruik onder controle te houden en te zorgen voor zijn kinderen, hier in blijven slagen? Deze zorg dient de hulpverlener te bespreken met de ouders en zijn netwerk, aangezien dit een moeilijkheid is waar de ouders zelf dienen bij stil te staan en een oplossing voor moeten zoeken.

Dit kan bevraagd worden aan de hand van een schaal die het vertrouwen nagaat:

“Wanneer je denkt aan de veranderingen die de ouders maakten en 10 houdt in dat je er vertrouwen in hebt dat de ouders deze veranderingen kunnen vasthouden, ongeacht de moeilijkheden die op hun pad komen en 0 betekent dat ouders veranderingen doorvoerden, maar er niet zullen in slagen deze te behouden met behulp van hun netwerk. Waar schaal je dit nu?” (Turnell, 2013).

1.3.11 Betrek het kind actief

Het doel van een veiligheidsplan is om ervoor te zorgen dat de kinderen steeds veilig zijn en er goed voor hen gezorgd wordt. Gezien de kinderen centraal staan, is het dan ook de bedoeling hen te betrekken in de opmaak van het veiligheidsplan en het hele proces op hun maat uit te leggen (Turnell, 2013).

De drie huizen

De methodiek van de drie huizen (zie Figuur 4) werd oorspronkelijk ontwikkeld door Nicki Weld en Maggie Greening. Nadien werd dit aangepast en eenvoudiger gemaakt om het toepasbaar te maken voor hulpverleners. Deze techniek heeft als doel om kinderen en jongeren meer te betrekken en hun stem te laten klinken. Het is gebaseerd op drie vragen: ‘Waar zijn we bezorgd om?’, ‘Wat gaat er goed?’ en ‘Wat moet er veranderen?’. Deze vragen worden gesteld aan de hand van drie huizen om het toegankelijker te maken voor kinderen (Jeugdhulp, s.d.-c), (Turnell & Murphy, 2017).

Figuur 4

De drie huizen

De verkregen informatie en inzichten worden vervolgens met de ouders besproken, zodat hier gedurende de begeleiding verder op voortgebouwd kan worden (Munro & Turnell, 2020).

De drie huizen schenkt niet alleen aandacht aan de zorgen en de onveiligheid, maar maakt ook ruimte voor de krachten en de positieve aspecten binnen het gezin. Zo wordt een totaalbeeld van de veiligheid verkregen (Weld & Greening, 2004).

Ondertussen bestaat er ook een app van de drie huizen, wat het nog toegankelijker en laagdrempeliger maakt voor kinderen (Turnell & Murphy, 2017).

Veiligheidsplan voor kinderen

Eens de zorgen besproken werden met de kinderen, kan met hen bekeken worden wat zij nodig hebben om zich veilig te voelen. Deze stap is niet te onderschatten, gezien de zorgen gebracht door de kinderen kunnen leiden tot een verandering in gedrag en houding van hun ouders. Het is logisch dat de zorgen die de kinderen brengen veel meer binnenkomen bij de ouders, dan wanneer de zorgen vanuit de hulpverlening komen (Turnell, 2013).

Het veilige huis

Het veilige huis (zie ook Figuur 5) werd ontwikkeld door Sonja Parker (2009) en tracht kinderen een stem te geven in het proces van veiligheidsplanning.

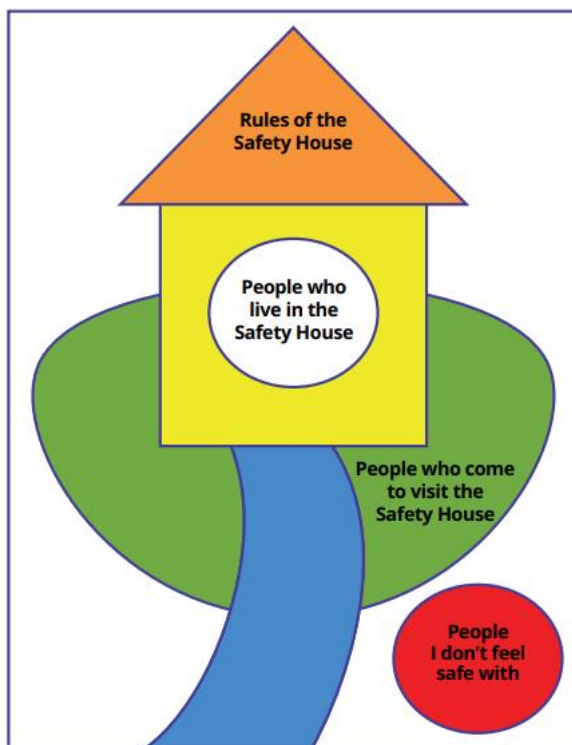
Het veilige huis omvat alles waarvan het kind denkt dat nodig is om zich veilig te voelen en is gebaseerd op vijf elementen:

1. **Binnen het veilige huis:** het kind start met zichzelf te tekenen in de binnenste cirkel, alsook de andere personen die in huis wonen. Daarna worden de dagdagelijkse activiteiten in het huis overlopen.
2. **Bezoeken van het veilige huis:** in de buitenste cirkel beschrijft het kind welke personen in huis mogen helpen om voor veiligheid te zorgen en hoe ze dit concreet doen.
3. **De rode cirkel:** hierin duidt het kind de onveilige mensen aan, de mensen die ze niet in hun huis willen. Deze mensen worden in een rode cirkel, weg van het veilige huis geplaatst.

4. **Het dak:** hierin worden de regels beschreven, wat iedereen moet doen om ervoor te zorgen dat de kinderen steeds veilig zijn en dat er voor hen wordt gezorgd.
5. **Het veilige pad** schaaft de vooruitgang tot veiligheid. Het doel van het pad is een inschatting van de veiligheid door het kind. Het begin van het pad refereert naar de start van de begeleiding en het einde van het pad, aan de deur, naar de afronding van de begeleiding.

Figuur 5

Het veilige huis

Opmerking. Overgenomen uit *Safety Planning Workbook* (p. 38) door A. Turnell, 2013, Elia International Ltd. 2013, Andrew Turnell.

1.3.12 Finale veiligheidsplan

Het finale veiligheidsplan wordt door de ouders zelf toegelicht aan de kinderen, in het bijzijn van hun veiligheidsnetwerk en de hulpverlening. Het samenbrengen van iedereen toont het belang van het plan aan en doordat de ouders het plan zelf aan hun kinderen uitleggen, wordt een groter engagement bekomen dan wanneer dit enkel met of door de hulpverlening wordt overlopen (Turnell, 2013).

Veiligheidsobject en veilige figuur voor kinderen

Het veiligheidsobject, ontwikkeld door Sussie Essex, zorgt ervoor dat kinderen hun zorgen kunnen communiceren naar volwassenen toe, zonder deze effectief te hoeven benoemen. De volwassene weet waarvoor het object (bijv. een knuffel) symbool staat en zal dan actie ondernemen om met deze zorgen aan de slag te gaan.

Het kind kiest wat het veiligheidsobject is, waar dit geplaatst wordt en wie hun veiligheidspersoon is. Om een hechte band te creëren tussen de veiligheidspersoon en het kind kan het kind het veiligheidsobject verplaatsen en nagaan hoelang het duurt vooraleer de veiligheidspersoon dit opmerkt.

Men maakt zich echter zorgen dat het veiligheidsobject teveel druk en verantwoordelijkheid bij het kind legt, wat helemaal niet de intentie is. Het kind verplaatst enkel het veiligheidsobject, de rest is aan de veiligheidspersoon: uitzoeken waar het kind bezorgd over is en hiervoor een oplossing zoeken (Turnell, 2013).

1.4 Besluit

We kunnen hieruit besluiten dat het opmaken van een sterk veiligheidsplan uit heel wat stappen bestaat en grondig werkt vraagt. Hierbij worden niet enkel de ouders betrokken, maar spelen ook de kinderen en het netwerk een cruciale rol. Voorts wordt in al deze stappen toegelicht hoe het gezin dit kan aanpakken met behulp van hun netwerk, wat aantoont dat Signs of Safety de sterktes bij het gezin plaatst. SofS kijkt naar gezinnen met heel wat competenties en vaardigheden, die ondanks de zorgen, in staat zijn om zelf oplossingen te bedenken voor de moeilijkheden. De taak van de hulpverlening is dus niet het opstellen van een veiligheidsplan en dit overnemen van het gezin, maar eerder het bedenken van oplossingsgerichte vragen voor het gezin en netwerk om hen aan het denken te zetten en zo tot nieuwe inzichten te komen.

2. SofS - Efficiëntie

Zoals eerder vermeld, baseert SofS zich op technieken vanuit de 'Solution Focused Brief therapy' en rust dit op twee basisprincipes, namelijk: een constructief partnerschap en het versterken van de krachten van de ouders. Er is echter geen onderzoek die de wisselwerking van deze twee componenten nagaat. We weten dan ook niet welke rol deze zaken spelen binnen de efficiëntie van SofS. Uit onderzoek blijkt daarenboven dat er weinig tot geen bewijs is dat er door Signs Of Safety minder plaatsingen van kinderen in voorzieningen nodig zijn. Dit wil niet zeggen dat SofS niet werkzaam is, maar dat er momenteel onvoldoende studies zijn om de efficiëntie aan te tonen (Reekers et al., 2018; Sheehan et al., 2018).

Er is bijgevolg nood aan meer wetenschappelijk onderzoek over de werking van SofS. Ook is het belangrijk dat er wordt stilgestaan hoe een goede SofS er concreet in de praktijk uit ziet. Hierna is het mogelijk om de werking van SofS te vergelijken met andere modellen (Sheehan et al., 2018).

Het is echter moeilijk om de impact van SofS modules te onderzoeken, aangezien niet steeds alle stappen binnen het traject worden toegepast, zoals het opmaken van een woord- en beeldverhaal, het organiseren van voldoende netwerkberaden enz. Dit blijkt uit een onderzoek naar de toepassing van SofS in Vlaanderen (De Clercq et al., 2024). Ook uit onderzoek van Caffrey en Browne (2022) blijkt dat SofS niet steeds wordt toegepast zoals de bedoeling is, dit terwijl hulpverleners de implementatie als makkelijk ervaren.

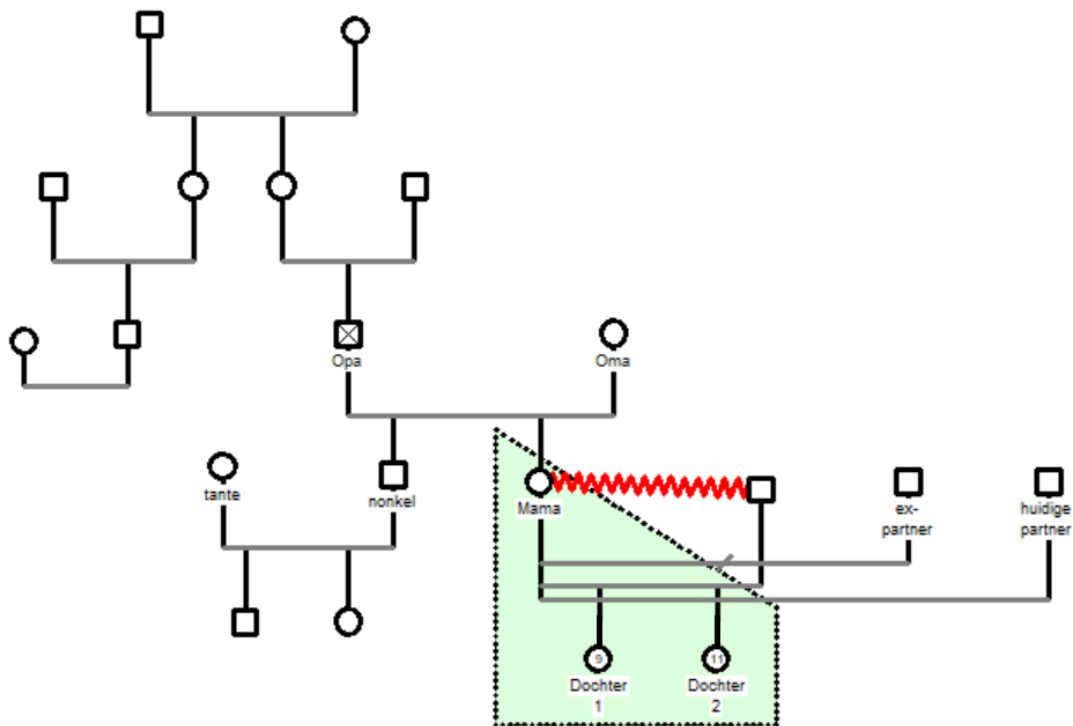
Onderzoek toont wel aan dat ouders het SofS traject positief ervaren. Ouders voelen zich gehoord, gerespecteerd en hebben het gevoel dat er rekening wordt gehouden met hun mening bij het opstellen van de doelen en de veiligheidsplanning (Sheehan et al., 2018). Dit is opmerkelijk, aangezien uit ander onderzoek blijkt dat cliënten net vaak ervaren onvoldoende beluisterd en gerespecteerd te worden (Maiter, Palmer & Manji, 2006).

Hoewel de huidige SofS theorie zelf geen link met de zelfdeterminatietheorie (ZDT) maakt, suggereert een onderzoek door Caffrey & Browne (2022) dat SofS gelijkaardige strategieën hanteert als ZDT om autonome motivatie te bekomen. De ZDT gaat na hoe mensen er in slagen extern gemotiveerd gedrag te internaliseren en te integreren. Volgens de ZDT heb je naast extrinsieke en intrinsieke motivatie, ook autonome motivatie. Autonome motivatie houdt in dat er nog een deel vrijwilligheid of bereidwilligheid wordt ervaren. Dit zorgt ervoor dat deze soort motivatie efficiënter is, dan wanneer er dwang wordt ervaren om bepaald gedrag te veranderen (gecontroleerde motivatie).

Dit wil niet alleen zeggen dat mensen gedrag kunnen internaliseren waar ze zich extern voor gemotiveerd voelen, maar hier ook persoonlijke waarde aan kunnen hechten en hier zelf voor kunnen kiezen. Om dit te kunnen bereiken, dienen er drie basisnoden ervaren te worden, namelijk autonomie (vrijwilligheid), competentie (je nuttig voelen) en verbondenheid (begrip en zorg voor en door anderen). Drie aspecten die ook SofS poogt te bekrachtigen.

Hoewel uit onderzoek blijkt dat 'autonome motivatie' gerelateerd is aan efficiëntere en duurzamere gedragsverandering en ook een groter welzijn bij de cliënt (Caffrey & Browne, 2022), toont het boek 'Van buiten naar binnen' (Jagt, 2010) aan dat desondanks externe motivatie als minder waardevol beschouwd wordt, dit vaak net de ingangspoort is om naar verandering toe te werken – zeker in situaties waarbij de hulp opgelegd wordt. Het doel van therapie is namelijk om een context te creëren waarin keuzes mogelijk zijn, hetgeen evenzeer realiseerbaar is via externe motivatie.

3.1. Casusbeschrijving:

Relatie mama en biologische papa: afstandelijk-vijandig

In dit genogram staan heel wat lege vakjes. Dit is om aan te duiden dat ik in functie van het stappenplan van SofS het netwerk van mama verkende. Ik vulde echter enkel de vakjes in van de mensen die mama wou betrekken binnen het veiligheidsplan.

Dochter 1 (9 jaar) en dochter 2 (11 jaar) wonen samen bij hun mama. Mama heeft exclusief ouderlijk gezag en er is geen contact met de biologische papa. Mama was 2 jaar samen met haar ex-partner, die ook bij hen inwoonde. Begin februari verbrak mama de relatie en kort hierna werd haar ex-partner opgepakt door de politie vanwege een agressie-incident van enkele jaren terug. Begin april kwam hij terug vrij maar uiteindelijk besliste mama om het contact te verbreken.

Mama heeft nu een nieuwe partner J. waar ze veel steun bij vindt. J. heeft twee dochters: jongste dochter (11 jaar) en oudste dochter (18 jaar) waar dochters van mama goed mee overeen komen.

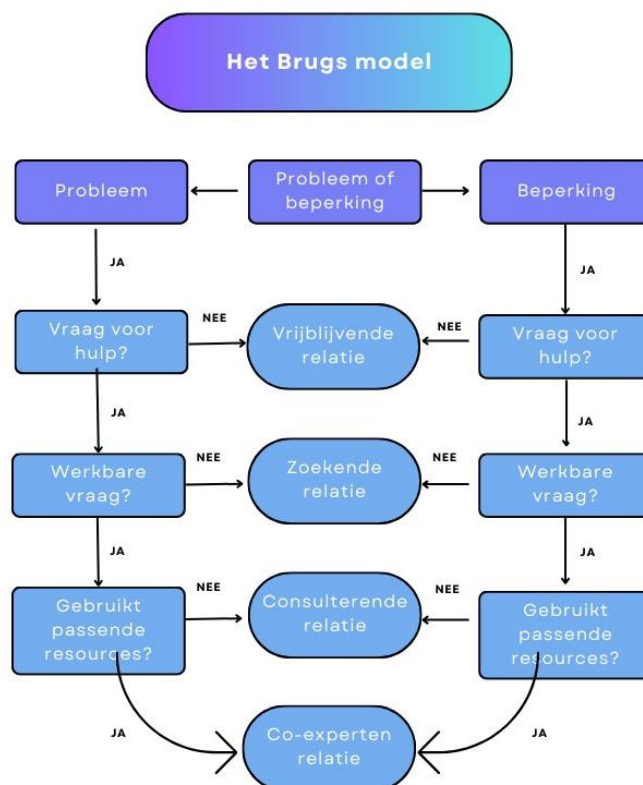
Vanuit het OCJ werd de vraag gesteld een Signs of Safety begeleiding op te starten. Er zijn vanuit de omgeving (oma, broer van mama...) heel wat zorgen over het alcoholgebruik van mama en de impact hiervan op haar dochters. Vanwege heel wat onderlinge conflicten is dit echter moeilijk bespreekbaar. Het OCJ verwacht dat er een veiligheidsplan wordt opgesteld waarin duidelijk wordt opgenomen wie wat doet wanneer mama gedronken heeft zodat de meisjes steeds veilig zijn. In de opmaak van dit veiligheidsplan wordt het netwerk van mama en de meisjes betrokken. Daarnaast is er ook de

verwachting dat er een woord- en beeld verhaal wordt opgemaakt samen met mama voor haar dochters.

Mama krijgt ook begeleiding vanuit het mobiel team. In deze begeleiding werd er de afgelopen jaren actief gewerkt rond het alcoholgebruik van mama.

Er werd ook een plan B afgesproken. Indien mama niet akkoord gaat met de begeleiding of geen veiligheidsplan en woord- en beeldverhaal wordt opgemaakt, zal de consulent overgaan tot een plaatsing van de meisjes.

3.2. Flowchart van het Brugs Model

In het oplossingsgericht werken staat de samenwerking met de cliënt centraal. Dit gebeurt niet zomaar, aangezien hiervoor een therapeutische relatie met de cliënt tot stand moet komen. In het oplossingsgerichte is het de bedoeling te evolueren naar een circulair samenwerkingsmandaat, waarbij de cliënt jou enerzijds het mandaat geeft als ervaringsdeskundige in de therapie-procedure, maar jij evenzeer de cliënt stimuleert als ervaringsdeskundige van de therapie-inhoud. Om dergelijk mandaat te bekomen kan onder andere ingezet worden op 'joining'. (Le Fevere de Ten Hove, 2018). Dit concept werd bedacht door Salvador Minuchin en betekent "het vormen van een alliantie met de cliënt waaruit dan een werkbare therapeutische relatie kan groeien" (Degraeve, Heylens & Audenaert, 2007).

Het inzetten op 'joining' is echter niet voldoende. Je kan niet eender welke interventie toepassen louter op basis van een goede therapeutische relatie. Daarom werd bovenstaande interventieschema ontwikkeld. Afhankelijk van de relatie waarin je je bevindt, zullen bepaalde interventies

nuttig/werkzaam zijn. Het niveau van de therapeutische relatie beschrijft de hoeveelheid mandaat die de therapeut verworven heeft (Le Fevere de Ten Hove, 2018).

3.2.1. Probleem en beperking

Allereerst is het belangrijk dat er een onderscheid gemaakt wordt in de moeilijkheden die cliënten ervaren. Het gedeelte van de moeilijkheid waar een oplossing mogelijk is, noemt men een probleem. Het deel waar geen oplossing is, noemt men een beperking.

Dit onderscheid kan cliënten helpen zicht te krijgen waar ze kunnen aan werken. Zo wordt vermeden dat er onnodige energie gestoken wordt in zaken die onveranderbaar zijn. Ook kan het helpen om de moeilijkheden waar geen oplossing voor is te aanvaarden en samen op zoek te gaan hoe mensen met deze beperkingen kunnen omgaan, zodat ze hier minder last door ervaren (Le Fevere de Ten Hove, 2018).

Alcohol

Alcohol kunnen we gedeeltelijk als een beperking zien. Iemand die worstelt met alcoholgebruik, zal mogelijks nog hervallen, dat is iets waar we niet veel aan kunnen veranderen. De gevolgen van het alcoholgebruik uit het verleden zijn eveneens onveranderbaar.

We kunnen echter wel samen met de cliënt bekijken waarvoor alcohol 'helpt' (functie van het symptoom) en hoe diezelfde hulp op een comfortabelere/acceptabelere manier kan. Ook kunnen we met de cliënt op zoek gaan hoe er met alcohol in de toekomst wordt omgegaan en hoe zijn leven en dat van zijn omgeving zo aangenaam mogelijk kan zijn (De Bisscop, 2018).

3.2.2. Vrijblijvende relatie

Bij mama is er sprake van een **vrijblijvende relatie**. Mama geeft aan geen hulp nodig te hebben en heeft dus geen hulpvraag. Ook ervaart mama geen problemen meer met alcohol en vindt ze het lastig dat dit een thema is binnen de begeleiding. Desondanks wil mama de begeleiding wel een kans geven om aan de *doelen van de consulent* te werken, namelijk:

Mama gaat samen met mensen die voor haar en de kinderen belangrijk zijn (netwerk), en die alles mogen weten, een **plan opmaken**. Mama neemt een actieve rol op om haar **netwerk hiervoor uit te nodigen**. Dit plan geeft weer hoe mama en haar netwerk openlijk zullen spreken wanneer iemand zich ongerust voelt over hoe het met mama en de kinderen gaat:

- **Wat het netwerk kan doen op momenten dat mama het moeilijk krijgt en zou drinken** zodat de kinderen veilig zijn.
- dat **de meisjes uit de discussies/ruzies tussen mama en oma worden gehouden** en dat ze mama en oma allebei graag mogen zien zonder dat ze bang moeten zijn dat de andere boos of verdrietig gaat zijn en ze zowel bij mama als oma zichzelf mogen zijn.
- **Wat mama kan helpen op momenten dat ze zich slecht voelt en even rust nodig heeft** zodat de kinderen zich geen zorgen hoeven te maken.

In het plan zal ook staan wie de **vertrouwensfiguren zijn van haar dochters**, zodat zij steeds met hun zorgen bij hen terecht kunnen en waarbij ze zich veilig voelen. Als het plan klaar is, gaat mama samen met haar netwerk het plan uitleggen aan de meisjes zodat iedereen de afspraken kent.

Opmerking: Deze bovenstaande doelen werden binnen de begeleiding opgenomen. Na reflectie over deze casus valt op dat de tweede doelstelling een moeilijke opdracht inhoudt. Zo staat beschreven dat de meisjes de kans moeten krijgen zichzelf te mogen zijn. De vraag is echter of het mogelijk is niet jezelf te zijn? Een betere formulering hiervoor zou zijn 'dat de meisjes hun gevoelens mogen uiten zowel bij mama als bij oma'. Daarnaast staat er in dit doel dat de meisjes mama en oma beiden graag mogen zien zonder hiervoor bang te zijn, hetgeen wijst op een niet-opdracht en bijgevolg geen haalbaar doel is. Dit zou eveneens geherformuleerd moeten worden naar de aanwezigheid van iets, zoals bijvoorbeeld 'dat de meisjes er gerust in mogen zijn dat ze zowel hun oma als mama graag mogen zien'.

In een vrijblijvende relatie heb je **geen mandaat** om raad te geven of hulp te bieden. Indien je dit toch probeert aan te bieden, bots je op weerstand. Ondanks dat mama geen vraag heeft voor begeleiding, gaan we er toch vanuit dat er ergens een nood is aan hulp. Vaak zijn mensen er echter van overtuigd dat er geen oplossingen mogelijk zijn, hebben ze al meermaals geprobeerd te stoppen met drinken en is dit niet gelukt, waardoor er weinig of geen hoop meer is tot verandering (Isebaert & Lefevere, 2022).

In een vrijblijvende relatie zijn volgende interventies mogelijk:

Interesse en respect tonen

Het is erg belangrijk om respect en oprechte interesse te tonen in het leven van de cliënt (Isebaert & Lefevere, 2022).

"Ik vind het heel moedig van je dat je toch instemt met de begeleiding, ondanks je dit zelf niet nodig vindt. Je kon evengoed weigeren. Je kinderen zijn duidelijk heel belangrijk voor jou!"

"Wat maakt dat je toch instemt met de begeleiding?"

"Hoe kan de begeleiding voor jou toch zinvol zijn, ondanks dat deze wordt opgelegd?"

"Welke doelen vind jij belangrijk? Waar wil jij graag bij stil staan in deze begeleiding, los van wat de consulent verwacht?"

"Deze zaken wil ik graag met jou bespreken vandaag, wat wil jij graag bespreken?"

"Kan je mij iets meer vertellen over jezelf? Wat doe jij graag?"

"Wat doe jij als mama graag met je kinderen?"

Ondanks dat de begeleiding en de daarbijhorende doelen werd opgelegd, besprak ik ook met mama wat zij belangrijk vond en aan welke doelen zij graag wou werken. Op die manier toon ik respect voor de zaken waar mama belang aan hecht, maak ik haar zo mee eigenaar van de begeleiding en krijgt mama ten slotte opnieuw keuzemogelijkheden.

Alternatieve rampscenario's beschrijven

Dit houdt in dat er aan de cliënt ernstigere situaties beschreven worden dan de situatie van de cliënt zelf. Hierdoor lijkt de situatie van de cliënt minder problematisch en is de cliënt erin geslaagd bepaalde zaken te vermijden zoals teleurstellingen... (Isebaert & Lefevere, 2022).

Ondanks dat mama in het verleden geworsteld heeft met alcoholgebruik en dit tot moeilijke situaties heeft geleid, slaagde mama er in om voor haar kinderen te zorgen en steeds leuke activiteiten te bedenken voor hen. Dit in tegenstelling tot andere cliënten die heel wat kwijtspelen door hun verslaving en er soms niet meer in slagen voor hun kinderen te zorgen.

Positieve intenties van de verwijzer benutten

“De consulent heeft je gezin aangemeld voor de begeleiding SofS, wat betekent dat ze in jullie gelooft, de sterktes binnen jullie gezin ziet en erin gelooft dat verandering mogelijk is!”

Hierbij kunnen we bevragen waar de consulent zich volgens mama zorgen over maakt? Of wat er volgens de consulent moet veranderen?

Waar ik daarnaast ook nog naar polste:

- Wat denkt je partner over deze doorverwijzing?
- Wat denkt je familie over deze doorverwijzing (oma, tante, nonkel ...)?
- Wat denken je kinderen over deze doorverwijzing?

Druk vanwege de verwijzer benutten:

Mama is het niet eens met de zorgen van de consulent, namelijk over het alcoholgebruik van mama en de impact hiervan op de kinderen.

“Wat kunnen wij samen binnen deze begeleiding doen om de consulent gerust te stellen, zodat deze de begeleiding niet meer nodig vindt?”

Meebewegen met psychosomatische cliënten

Cliënten met psychosomatische klachten hebben soms wel een vraag voor hulp, maar zijn ervan overtuigd dat de klachten die ze ervaren een lichamelijke oorzaak hebben. Een psycholoog kan hen bijgevolg niet helpen, want ze ervaren geen psychische klachten.

Het is daarom belangrijk erkenning te geven voor deze lichamelijke klachten en deze als waar te beschouwen. Vervolgens kan je proberen om de interactie tussen lichaam, emotie, gedrag, cognitie en de context te belichten. Dit maakt het soms mogelijk om andere inzichten in te brengen.

Het is echter belangrijk dat de therapeut voorzichtig tewerk gaat. De therapeut kan te snel gaan en reeds interventies toepassen die niet horen bij een vrijblijvende relatie, waardoor men op weerstand botst.

Deze interventie paste ik niet toe, aangezien mama geen psychosomatische klachten ervaart.

Interventies omtrent alcoholgebruik mama:

Allereerst besprak ik met mama dat alcohol een uit de hand gelopen gewoonte is. Dit maakt het onderwerp vlotter bespreekbaar gezien hier geen oordeel in vervat zit. Ook probeerde ik de waarheidsdiscussie met mama uit de weg te gaan (of mama nog alcohol drinkt) en richtte ik me eerder op de ongemakken die hiermee gepaard kunnen gaan en de impact hiervan op haar gezin, op zichzelf...

Verder ging ik samen met mama op zoek naar de positieve functies/het nut van het drinken van alcohol:

“Op welke manier ‘helpt’ alcohol jou?”

Het drinken zorgt er misschien voor dat mama zich beter voelt? Dit wil niet zeggen dat het drinken van alcohol goed is, maar door het stellen van deze vraag, tonen we **respect voor het symptoom**. Het symptoom is immers de beste oplossing die de cliënt nu heeft. Daarnaast werkt dit ook schuldverminderend. Mensen kiezen er immers niet voor om zo in het leven te staan.

Mama vond het moeilijk deze vraag te beantwoorden. Dit is echter geen probleem, want door deze vraag te stellen tonen we als hulpverlener aan dat drinken een oplossing is voor iets en we dit niet uitsluitend negatief bekijken.

Verder probeerde ik het probleem concreter te maken aan de hand van volgende vragen:

“De consulent geeft aan dat je worstelt met alcohol, wat betekent dit juist? Hoe denk jij hierover?”

“Wanneer heb jij zin in alcohol?”, “Waar zit dat dan? In je hoofd, in je buik?”

“Wat versta je onder “zin hebben in alcohol”?”

Het concreter maken van het probleem zorgt ervoor dat mensen zich beter begrepen voelen en er een beter contact ontstaat.

Verder in het begeleidingsproces zou ik met mama bekeken hebben hoe diezelfde ‘hulp’ ook op een andere, comfortabele manier kan, opdat er geen verplichte hulp meer nodig is en haar dochters zich veilig voelen. Het creëren van een context met meer keuzemogelijkheden werkt hoopgevend. Mama krijgt hierdoor meer controle over de situatie. Wanneer je het gevoel hebt terug controle te hebben over de beslissing om al dan niet te drinken, ben je verantwoordelijk voor je eigen beslissingen.

3.2.3. Zoekende relatie

Dochters van mama: Bij de meisjes gaat het om een zoekende relatie. Ze vinden het fijn dat er begeleiding is en staan open voor gesprekken. Ze maken zich echter veel zorgen over het alcoholgebruik van hun mama en voelen zich soms onveilig wanneer mama heeft gedronken. Uit loyaliteit naar mama toe, willen ze niet dat mama hiervan op de hoogte is.

Er is dus een hulpvraag, maar deze is momenteel nog niet werkbaar. De meisjes lijden onder het alcoholgebruik van hun mama, maar willen hier het liefst zelf niks in betekenen en hopen dat de begeleiding dit probleem kan oplossen.

In dit geval gaat het over de **derde subcategorie** van de zoekende relatie, namelijk: vinden dat de ander (hun mama) moet veranderen, niet zichzelf (Isebaert & Lefevre, 2022).

Vervolgens kunnen de interventies opgedeeld worden in twee categorieën:

- 1) Oriëntatie op het hier en nu: wat doen de cliënten nu al, hier en nu, dat ze willen doen, denken en voelen?
- 2) Oriëntatie op de toekomst: hoe ziet het leven van de cliënten eruit als het zo is zoals zij wensen?

Oriëntatie op het hier en nu

Algemene resources

Om een zicht te krijgen op de meisjes hun vaardigheden en hulpbronnen, pols ik naar hun interesses, hobby's, school, thuis, familie... Hoe slagen de meisjes er o.a. in alle dagen naar school te gaan en te studeren ondanks het thuis soms moeilijk loopt?

Deze zaken bevroeg ik aan de hand van de drie huizen (zie ook verderop, §4.1.11). Hierbij stond ik stil bij hun zorgen, wat ze leuk vinden en hoe ze de toekomst zien (waarin de zorgen zijn opgelost).

Zoeken naar alternatieven en uitzonderingen

In het gesprek zoeken naar momenten waarop het probleem zich minder of niet voordoet. Uitzonderingen zijn immers oplossingen die reeds bestaan (Isebaert & Lefevere, 2022).

“Wat zijn fijne momenten thuis?, Wat is er zo fijn aan die momenten?”

“Op welke momenten voelen de meisjes zich veilig?”, “Wat maakt dat ze zich dan veilig voelen?”

“Op welke momenten zijn de meisjes erin geslaagd iets te vertellen aan mama waarmee ze het moeilijk hebben?”, “Hoe is dat gelukt?”

“Wanneer hebben de meisjes met mama gepraat over haar alcoholgebruik en hoe zij dit ervaren?”, “Hoe hebben ze dat gedaan?”, “Hoe is dat gelukt?”

Wat moet er blijven?

Hierbij focus je de aandacht op de zaken die goed lopen. De Shazer (1985) noemde dit de ‘first session formula task’ en houdt in dat je als opdracht meegeeft om tussen het gesprek vandaag en het volgende gesprek aandacht te geven aan wat je graag wil behouden.

Zo geef je ook de boodschap dat je niet zal werken aan zaken die de cliënt niet wil veranderen en dat ook niet alles hoeft te veranderen (Isebaert & Lefevere, 2022).

Hierbij gaven de meisjes aan dat ze graag activiteiten doen samen met mama zoals koken en spelletjes spelen. Ook vinden ze het erg belangrijk om het contact met hun familie te behouden (met oma en hun tante en nonkel).

Vervolgens heb ik dit verder geëxploreerd door dit meer te bevragen: ‘Wat koken jullie dan met mama?’, ‘Wat is jullie favoriete gerecht?’, ‘Wat is er zo fijn aan koken met mama?’ en ‘Hoe merkt mama dat ze dit zo fijn vinden?’.

Ten slotte stelde ik ongeveer dezelfde vragen over het behouden van het contact met de familie: ‘Hoe ziet dat contact er uit?’, ‘Wat doen jullie dan juist?’, ‘Wat vinden jullie daar zo fijn aan?’, ‘Wat doen jullie het liefste bij oma?’ en ‘Wat is het leukste bij tante en nonkel?’.

Schaalvragen: inbrengen van differentiatie

Schalen zijn erg zinvol om het zwart-wit denken te doorbreken en meer genuanceerd denken binnen te brengen. Schalen tonen aan dat oplossingen niet ‘alles of niets’ inhouden en dat je kan verder werken via deeloplossingen. Om duidelijkheid te creëren zal een schaal van 0 tot 10 lopen. Het is hierbij belangrijk op te merken dat de getallen op de schaal symbolisch zijn, geen vaste betekenis hebben en veranderbaar zijn: ze bewegen mee in het therapeutische proces.

Schalen kunnen op verschillende vlakken bevraagd worden, bijvoorbeeld: vooruitgang, hoop, motivatie, coping en relatie (Isebaert & Lefevere, 2022).

Schaalvragen zijn ook belangrijk binnen Signs of Safety. In een veiligheidsplan worden stevast schaalvragen gesteld die peilen naar de veiligheid van het kind (zie ook verderop, §4.1.10.1 Schalen/beoordeling).

Observatieopdrachten

Observatieopdrachten zijn niet gericht op verandering. Het is de bedoeling dat de cliënt zijn eigen situatie van dichtbij bekijkt. De focus ligt hierbij op de mogelijkheden en sterktes van de cliënt en er wordt gekeken naar de uitzonderingen.

In deze casus zou het zinvol zijn een observatieopdracht te geven aan mama met als doel haar alcoholgebruik te observeren. Zo zou mama alle momenten waarop ze wou drinken, maar ze dit toch niet deed, kunnen noteren. Een voorbeeld hiervan is, mama die geen alcohol dronk op een familiefeestje, terwijl ze dit in het verleden wel soms deed en dit voor veel ruzie zorgde.

Vragen hierbij kunnen zijn:

- Op welk moment van de dag voelde je de behoefte om te drinken?
- Hoe sterk was de behoefte om te drinken? (Schaalvraag stellen)
- Waar was het?, Wie was er bij?, Wat voelde je toen?
- Hoe ben je gestopt met drinken?

Daarnaast zou ze ook alle momenten kunnen noteren waarop ze wel heeft gedronken en een beetje heeft gedronken. Dit laatste zijn gedeeltelijke uitzonderingen (Isebaert & Lefevere, 2022).

Oriëntatie op de toekomst

De Wondervraag

Deze vraag werd bedacht door Steve de Shazer en Insoo Kim Berg. Hierbij wordt aan de cliënt bevraagd hoe de toekomst eruit zou zien indien het probleem er (even) niet was. Deze vraag richt de aandacht naar de gewenste toekomst (Isebaert & Lefevere, 2022).

Hierbij een voorbeeld hoe je deze vraag kan stellen:

“Laten we aannemen dat er mirakels bestaan, en dat er zich, op een nacht, zo’n mirakel voordoet. Het zorgt ervoor dat de problemen waarvoor je me hebt opgezocht, opgelost zijn. Hoe merk je dat de volgende ochtend?” (Le Fevere de Ten Hove, 2018).

- “Wat is het eerste dat je opmerkt?”
- “Hoe merk je dat er een wonder is gebeurd?”, “Wat doe je anders?”
- “Hoe merkt mama dit?”

Deze vraag kan je eveneens stellen binnen Signs of Safety en is ook een leuke vraag om aan kinderen te stellen. Deze vraag kan je bijvoorbeeld stellen wanneer je het huis van de dromen (cfr. de drie huizen) met kinderen aan het opmaken bent. Hierdoor krijg je concretere antwoorden gerelateerd aan de zorgen in plaats van antwoorden zoals “ik wou dat ik de Lotto won” of “ik wil de nieuwe PlayStation”.

De brief uit de toekomst

De brief uit de toekomst werd ontwikkeld door Yvonne Dolan (1998). De bedoeling hierbij is dat je je in gedachten verplaatst naar de toekomst. Naar dat moment in de tijd brengt de cliënt een belangrijk persoon mee waarbij hij terecht kan met zijn zorgen. Aan die persoon schrijft de cliënt vervolgens zijn brief, waarin hij vertelt hoe het nu gaat met hem (= de gewenste situatie), wat hij heeft gedaan om daartoe te geraken, hoe zijn dagen eruit zien, wat hij denkt, voelt... aan wie hij steun heeft gehad etc. (Isebaert & Lefevere, 2022).

De oudere en wijzere versie van jezelf

Deze methode werd eveneens door Yvonne Dolan bedacht. De cliënt verplaatst zich naar een moment in de toekomst waarbij hij ondertussen ouder en wijzer is.

- Als je op jouw leven terugkijkt, wat voor raad geef je dan graag aan deze jongere X (naam)?
- Als je terugkijkt, wat bevalt je dan het meest aan het bestaan dat je hebt geleid?
- Is er iets dat je liever minder zou gedaan hebben?
- Is er iets dat je liever meer zou gedaan hebben?

- Wat hoop je dat uw kinderen (kleinkinderen) zich het liefst herinneren uit het leven met jou?
- Op een schaal van 1-10: Wat stemt er in jouw huidig leven al overeen met die ideeën? We kunnen dit vervolgens concretiseren door te bevragen: “Wat doe je dan?” => (cliënt succes-scenario laten beschrijven waardoor dit gevisualiseerd wordt), “Hoe heb je dat gedaan?” => (resources helpen ontdekken). Zodoende wordt de overgang naar de laatste vraag makkelijker gemaakt.
- Wat is het volgende (kleinste) stapje dat je kan zetten om op deze schaal een half punt, of een punt omhoog te gaan? (Isebaert & Lefevere, 2022).

Een dag, een jaar later

De bedoeling is hier dat de cliënt heel grondig een dag beschrijft nadat hij een belangrijke beslissing nam. De cliënt beschrijft hierbij alle gevolgen van zijn beslissing: persoonlijk, familiaal, beroepsmatig, financieel.

Deze opdracht is vooral zinvol in 2 situaties:

1. Wanneer de cliënt heen en weer geslingerd wordt tussen verschillende keuzes en bijgevolg geen beslissing kan nemen.
2. Wanneer de gevolgen van een keuze niet begrepen worden of uit de weg worden gegaan.

Het vijfjarenplan

Deze techniek lijkt me erg zinvol, gezien mama heel wat doelen voor ogen had (op zoek gaan naar een zinvolle dagbesteding, huis helemaal op orde zetten, leuke activiteiten doen met haar dochters...), maar door de hoeveelheid, het bos door de bomen niet meer zag en deze doelen daardoor liet varen. Het denken hieraan gaf mama neerslachtige gevoelens, omdat dit haar het gevoel bezorgde dat alleen zij er niet in slaagde deze doelen te realiseren en haar familie (broer, schoonzus, haar mama) wel.

Het vijfjarenplan kan hier een hulpmiddel zijn om de doelen op te splitsen in verschillende domeinen en in tijd (bijv. over X aantal maanden/jaren). Zo verkrijgt je realistische doelen die onderling met elkaar verenigbaar zijn (Isebaert & Lefevere, 2022).

De geestelijke nalatenschap

Dit is een toekomstprojectie die de cliënt helpt zich te bezinnen over zijn existentiële keuzes en zijn persoonlijke ethiek:

- Welke herinneringen wil je dat jouw partner het liefst aan je bewaart?
- Welk beeld van jou wil je dat de (klein)kinderen zich het liefst herinneren?
- Welk beeld van jou wil je dat jouw vrienden, kennissen, burens... van jou herinneren?

4. Casus - Toegepast als SofS

4.1 Stappenplan

4.1.1 Voorbereiding: eerst zelfstandig/team daarna met gezin

Als allereerste stap binnen het SofS traject stemden we de begeleiding af met de consulent die het gezin aanmeldde. Hierbij werd de focus gelegd op de afspraken en niet op de inhoud. De consulent lichtte het gezin kort toe via een genogram en gaf aan welke hulpverlening nog betrokken was. We bespraken hoe we de intake gingen organiseren en overliepen een aantal afspraken zoals: 'Wanneer wordt er een engagementsgesprek gepland?', 'Wanneer is de consulent bereikbaar?', 'Hoe wordt er gekeken naar netwerkoverleggen?' en 'Wie brengt de gevarenboodschap en doelen?'.

4.1.2 Gevarenboodschap en veiligheidsdoelen

4.1.2.1 Gevarenboodschap

De consulent van het OCJ en de contextbegeleiding zien dat mama haar dochters ongelofelijk graag ziet en het beste voor hen wilt. Ze genieten er enorm van om samen films te kijken, samen te koken en de meisjes gaan graag naar de jeugdbeweging. Ze kan ook zeggen dat oma een superoma is voor haar kinderen en vindt het belangrijk dat ze met haar een band kunnen opbouwen ook al loopt het contact tussen haar en oma niet altijd even gemakkelijk.

De consulent van het OCJ en de contextbegeleiding maken zich echter zorgen over de mentale gezondheid en het gebruik van alcohol op die momenten. Dat mama zich laat begeleiden door het mobiel team en zich laat ondersteunen door het OCMW, is helpend hierbij. Ook heeft mama veel steun aan haar huidige partner. In de voorbije maanden van de begeleiding gaf mama aan dat ze het moeilijk had en rust nodig had maar stelde mama ook gedrag dat ons zorgen baarde: ze sprak langzamer, reageerde trager, wankelde soms op haar benen... Mama keek hier anders naar. Recent vond er een incident plaats waarbij de politie moest tussenkomen omdat mama onder invloed van alcohol met haar dochters in de auto wou weggrijden en de kinderen heel bang waren. De huidige partner was ook in de buurt en belde naar de politie. De meisjes werden in veiligheid gebracht bij hun tante en nonkel en daarna besliste mama ook om de stap te zetten terug in opname te gaan. Dit incident liet een diepe indruk na bij de meisjes.

De meisjes hebben een hechte band met hun mama en voelen heel erg aan hoe mama zich voelt op die moeilijke momenten. Zo kwamen de meisjes op de dag van het netwerkoverleg heel erg overstuur toe op school omdat mama onderweg voor iets had moeten uitwijken met de auto en dat ze hier heel erg van geschrokken waren. Nadien is mama boos geworden op de meisjes omdat ze dit op school vertelden en mama zich zorgen maakte over de mogelijke gevolgen hiervan. We merken dat de meisjes zich heel erg gewrongen voelen om dingen te brengen naar mama toe uit schrik voor haar reactie.

Daarnaast zijn we ook bezorgd over hoe het contact tussen mama en haar familie verloopt en de impact hiervan op de meisjes. Mama voelt zich bekritiseerd in haar moederrol en door dingen die verkeerd gelopen zijn. Zo ging er een netwerkoverleg door dat al snel escaleerde tot een felle ruzie, waarbij er heel wat kwetsende woorden heen en weer gezegd werden tussen oma en mama. Door dergelijke hevige conflicten zijn er deze zomervakantie geen bezoeken meer geweest tussen oma en de meisjes. Als er spanningen zijn tussen mama en de familie, zitten de meisjes hier heel erg mee in omdat ze zowel mama als oma, tante en nonkel graag zien.

Indien er niets verandert, vrezen we dat het contact tussen de kinderen en hun familie verzuurt en dat mama de contacten verbreekt. We zien dat wanneer volwassenen onderling voortdurend in conflict

zijn, ze minder beschikbaar zijn voor de kinderen. De kinderen kunnen hierin verwrongen raken omdat ze loyaal zijn zowel naar oma als naar mama toe. Hierdoor krijgen ze niet de ruimte om te kunnen reageren zoals ze willen, omdat ze zich voortdurend willen aanpassen en goed willen doen voor iedereen. Indien er niets verandert en mama op moeilijke momenten naar alcohol blijft grijpen waar de kinderen bijzijn, vrezen we dat ze verzeild geraken in een ernstig auto-ongeval waarbij er gewonden kunnen vallen. We denken ook dat de kinderen constant op hun hoede zullen zijn opdat mama niet teveel zou drinken en de kinderen mama niet meer gaan geloven als ze zegt dat ze aan haar probleem zal werken. Voortdurende stress in het leven van jonge kinderen kan leiden tot allerlei problemen zoals: concentratieproblemen, weinig zelfvertrouwen, laag zelfbeeld, problemen op school, last van depressies en angst, moeite met vriendschappen behouden en gedragsproblemen.

4.1.2.2 Veiligheidsdoelen

Wat moet er gebeuren?

De consulent van het OCJ weet dat mama het beste wil voor haar kinderen en hen steeds op de eerste plaats stelt. Haar dochters ook heel graag bij hun mama en genieten ervan om samen activiteiten te doen. Mama wil haar kinderen een veilige thuis bieden, waarin ze zich goed voelen.

Mama gaat samen met mensen die voor haar en de kinderen belangrijk zijn (het netwerk), en die alles mogen weten, een plan opmaken. Mama neemt een actieve rol op om haar netwerk hiervoor uit te nodigen. Dit plan geeft weer hoe mama en haar netwerk openlijk zullen spreken wanneer iemand zich ongerust voelt over hoe het met mama en de kinderen gaat:

- Wat het netwerk kan doen op momenten dat mama het moeilijk krijgt en zou drinken zodat de kinderen veilig zijn.
- Dat de dochters uit de discussies/ruzies tussen mama en oma worden gehouden en dat ze mama en oma allebei graag mogen zien zonder dat ze bang moeten zijn dat de andere boos of verdrietig gaat zijn en dat ze zowel bij mama als oma zichzelf mogen zijn (Zie ook de opmerking bij de doelen van de consulent in §3.2.2).
- Wat mama kan helpen op momenten dat ze zich slecht voelt en even rust nodig heeft zodat de kinderen zich geen zorgen hoeven te maken.

In het plan zal ook staan wie de vertrouwensfiguren zijn van de kinderen, zodat zij steeds met hun zorgen bij hen terecht kunnen en waarbij ze zich veilig voelen. Als het plan klaar is, gaat mama samen met haar netwerk het plan uitleggen aan de meisjes zodat iedereen de afspraken kent.

4.1.3 Herken alles dat werkt, alles dat helpt in relatie tot het opvoeden/ouderschap

Vragen die ik stelde die peilen naar de krachten:

- “Wat doen jullie graag als gezin?”, “Wat vinden de meisjes leuk om samen met jou te doen?”, “Waar genieten ze het meest van?”, “Hoe merk je dat aan hen?”
- “Welke mensen zijn er belangrijk geweest om jou te ondersteunen in de zorg voor je meisjes en wat hebben zij gedaan?”, “Welke personen hebben jou het beste ondersteund volgens de meisjes?”

Eerst bevraag ik grondig wat mama reeds zelf allemaal doet vooraleer ik overga naar de vragen die peilen naar haar netwerk. Binnen SofS is het immers belangrijk het netwerk in kaart te brengen, maar het is belangrijk dit op een gepaste manier te doen, zodat je aan de ouders niet de boodschap geeft

dat ze zelf niet capabel zijn om oplossingen te vinden voor hun problemen en anderen dit voor hen moeten oplossen.

Vragen die ik stelde die peilen naar de veiligheid:

- “Mama, zijn er momenten geweest dat je een drang ervoer om te drinken wanneer jou dochters bij jou waren en je dit niet deed? Hoe is dat gelukt? Wat deed je toen? Wat was er toen anders?”
- “Mama, zijn er momenten geweest dat je frustratie en boosheid voelde opkomen naar oma toe, maar niet bent ontploft in het bijzijn van je kinderen? Hoe is dat gelukt? Wat deed je toen? Wat was er toen anders?”
- “Heb je wel eens iemand gevraagd om je te helpen als je merkte dat je je niet goed voelde in je vel en je toen moeilijk voor de kinderen kon zorgen? Wat heb je toen gedaan? Wie heeft je geholpen? Hoe was dat voor de kinderen?”

4.1.4 Ontwikkelen van bodemvereisten

Deze bodemvereisten kwamen o.a. tot stand nadat mama onder invloed met reed met haar dochters en de dochter van haar huidige partner in de auto. De politie maakte hiervan een pv op en gaf deze door aan de consulent.

- Mama neemt geen vervoer op van haar dochters totdat we hierover met het netwerk afspraken kunnen maken.
- Als mama contact heeft met de kinderen is ze nuchter of is er een nuchtere volwassene bij totdat we hierover met het netwerk verdere afspraken kunnen maken.
- De tante, nonkel, oma en de school zijn ook onderdeel van het veiligheidsplan.
- Er wordt een woord en beeldverhaal opgemaakt waarin we een uitleg geven aan de kinderen over wat er gebeurd is en wie wat gaat doen naar de toekomst toe zodat ze zich steeds veilig voelen. Wanneer dit klaar is wordt dit voorgelezen aan de kinderen.
- Mama gaat akkoord om met deze doelstellingen en bodemeisen actief aan de slag te gaan met de contextbegeleiding SOFS. Indien dit niet lukt zullen we de begeleiding afronden. De veiligheidsafspraken worden voorgelegd aan het OCJ en zij beslissen of dit voldoende is.

4.1.5 Ontwikkel een kalender voor het behalen van de veiligheidsdoelen

In deze begeleiding werd er geen concrete tijdslijn opgemaakt. Er werd ook niet toegewerkt naar een terugkeer naar huis, aangezien de kinderen thuis woonden. In de tijdslijn kon wel opgenomen worden in welke weken wat gedaan diende te worden en wanneer de begeleiding afgerond werd.

Op dat moment zag ik het voordeel nog niet van een tijdslijn. Achteraf gezien denk ik dat dit wel helpend had kunnen zijn. Het zou mij als hulpverlener concretere handvaten bezorgd hebben en ook mama meer duidelijkheid gegeven hebben.

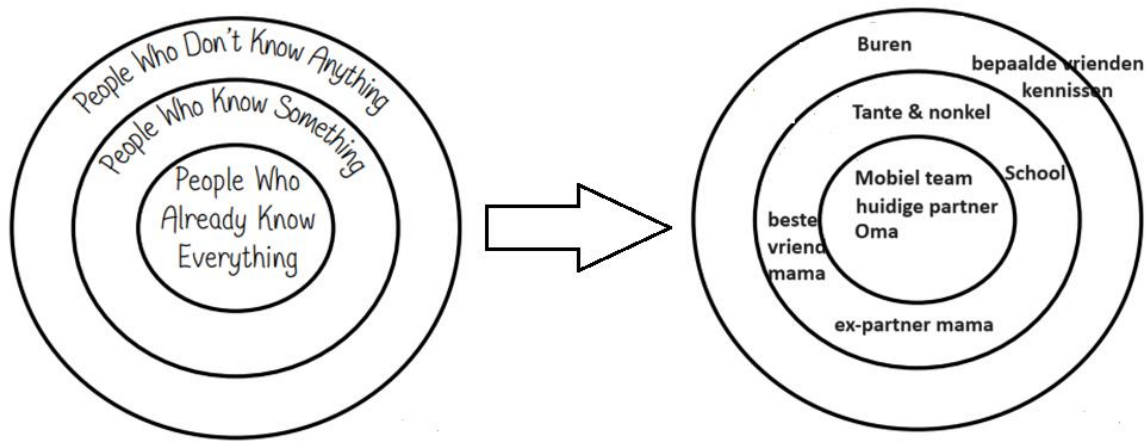
Ik gaf wel aan in welke weken er bijvoorbeeld een netwerkoeverleg georganiseerd diende te worden, maar dit bleef erg vaag, met als gevolg dat dit steeds verder weg werd geduwd. Ook merk ik op dat het beschikken over een concrete tijdslijn mij geholpen zou hebben mijn autoriteit passend te gebruiken.

4.1.6 Bouw een geïnformeerd netwerk met familie en anderen

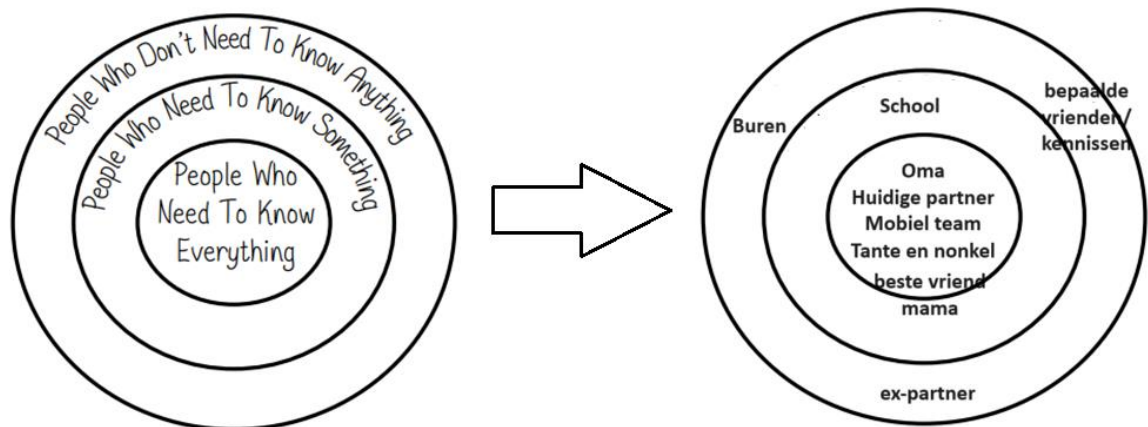
4.1.6.1 Veiligheidscircles

Aan de hand van veiligheidscircles bracht ik het netwerk van mama in kaart.

Cirkel 1:

Cirkel 2:

Mama bracht haar huidige partner zelf helemaal op de hoogte over de SofS begeleiding, het doel hiervan en de zorgen. Verder vond mama het belangrijk dat ook tante en nonkel en haar beste vriend alles weten, gezien zij betrokken worden in het veiligheidsnetwerk.

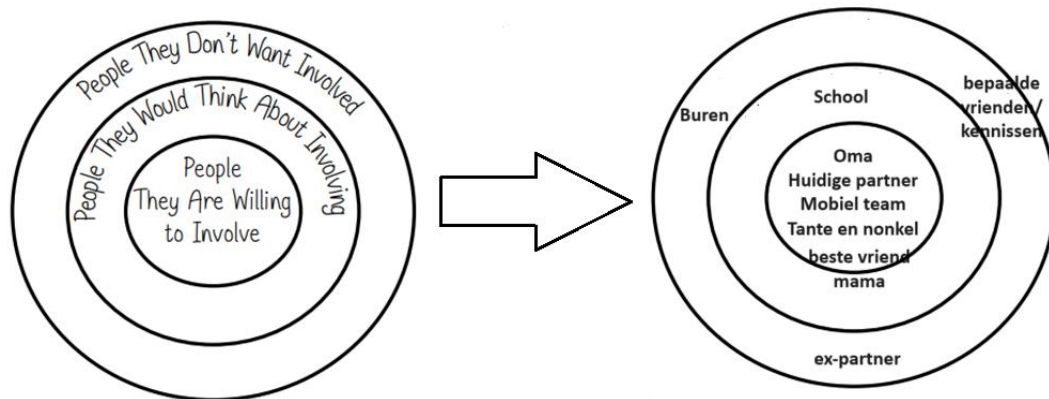
Ten slotte verbrak mama alle contact met haar ex-partner en wou ze hem niet meer betrekken binnen de begeleiding, waardoor ze hem verplaatste naar de buitenste cirkel.

Deze ex-partner is niet de biologische vader van de meisjes, maar speelde wel een belangrijke rol in het leven van de meisjes. Zo beschouwden de dochters hem als een vaderfiguur. Het is dan ook van cruciaal belang dat er een onderscheid gemaakt wordt tussen de persoon en zijn daden. Bij de start van de begeleiding zat haar toenmalige partner in de gevangenis. Aanvankelijk was er wel nog contact tussen mama, haar dochters en haar partner. Ondanks dat hij in de gevangenis zat en de aanleiding hiervoor erg onduidelijk was, kon mama een duidelijk onderscheid maken tussen zijn daden (waarvoor hij in de gevangenis zat) en zijn persoon (vaderfiguur voor de meisjes). Mama ging regelmatig op bezoek, liet de meisjes met hem bellen en bracht hem hun tekeningen. Ook kon mama heel wat positieve zaken benoemen en concreet aangeven wat maakt dat ze hem een goede partner en papa

vond: goed zorgen voor haar en haar dochters (koken, spelen met de dochters, helpen met huiswerk...), liefdevol, begripvol... Dit kon mama ook benoemen in het bijzijn van haar kinderen zodat zij impliciet de boodschap kregen dat het oké is om deze partner graag te zien.

Uiteindelijk geraakte mama in conflict met haar partner en verbrak ze de relatie. Hoewel dit eerst erg moeilijk leek voor de meisjes, gaven ze zelf ook aan geen contact meer met hem te willen.

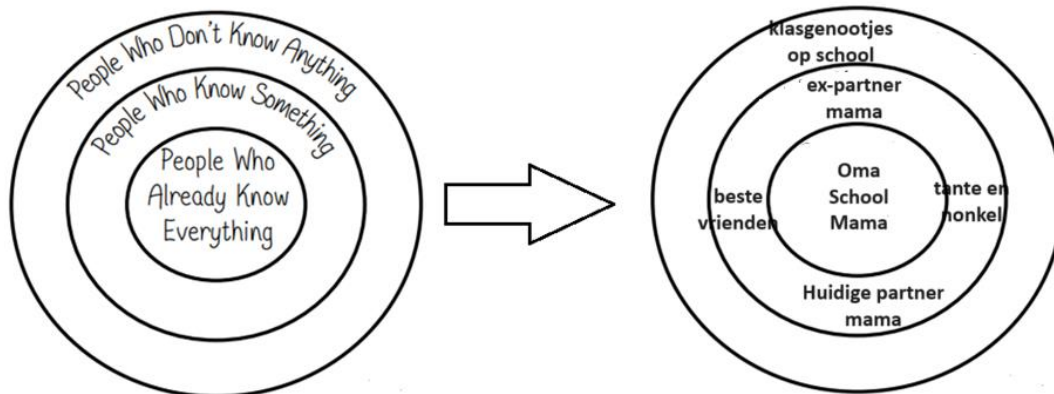
Cirkel 3:

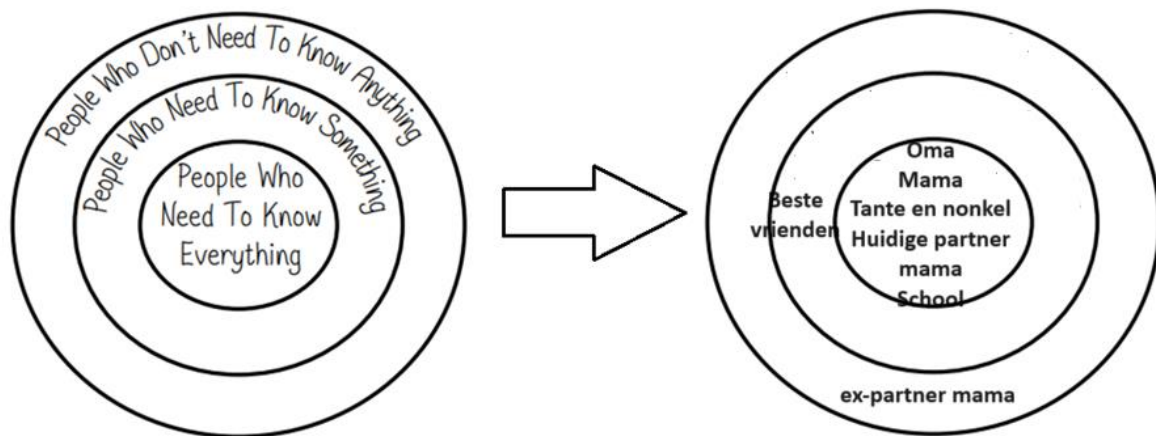
In deze laatste cirkel duidde mama dezelfde mensen aan als in cirkel 2. Voor haar betekenden deze laatste twee cirkels hetzelfde.

Veiligheidschirkels ingevuld met de twee dochters:

Cirkel 1:

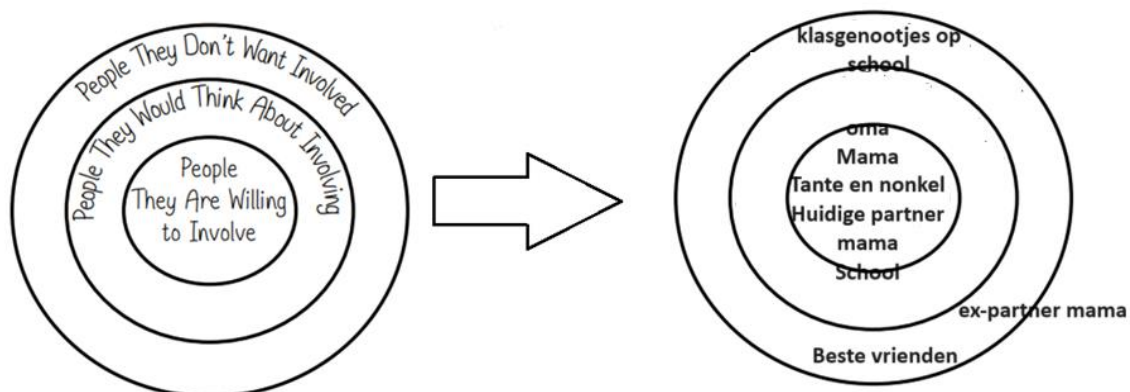

Cirkel 2:

Voor de meisjes is het belangrijk dat naast mama, oma en de school ook de huidige partner van mama en hun nonkel en tante betrokken worden in de begeleiding en eveneens op de hoogte zijn van alles. Nu weten ze niet goed wat de huidige partner van mama en hun tante en nonkel al dan niet weten en dat vinden ze lastig.

Cirkel 3:

Ondanks dat sommige vrienden van hen op de hoogte zijn van bepaalde zorgen, willen de meisjes hen liever niet helemaal betrekken. Ze vinden het ok zoals het is. Als ze er nood aan hebben, kunnen ze hun zorgen aan hun vrienden kwijt, meer verwachtingen hebben ze niet. Ook de andere klasgenootjes op school en de ex-partner van mama willen ze niet betrekken, gezien ze met hem geen contact meer hebben.

De dochters gaven aan alle drie de cirkels dezelfde invulling.

4.1.6.2 Netwerkoeverleg

Het organiseren van het netwerkoeverleg liep erg moeilijk. Ik legde hiervoor een deadline vast, maar dit overleg bezorgde mama zoveel angst en paniek dat ze het telkens wou verplaatsen en dit niet gepland raakte. De grootste drempel die mama ervoer was het aansluiten van haar eigen mama vanwege hun conflictueuze relatie. Mama was ervan overtuigd dat het overleg slecht zou verlopen en eindigen in een grote ruzie. Zelf vond ik dit ook heel dubbel. Enerzijds gaat SofS ervan uit dat ouders zelf kiezen wie er van hun netwerk aansluit. Anderzijds vonden wij als hulpverlening het belangrijk dat ook oma aansloot op het gesprek gezien zij een heel belangrijk persoon is voor de meisjes. Daarnaast gaan er

heel wat zorgen over de conflicten tussen mama en oma en de impact hiervan op de meisjes, wat aantoont dat er nood is aan duidelijke afspraken.

De verwachting dat oma aansluit op het overleg kwam bijgevolg vanuit onze dienst. Omdat dit heel wat stress teweeg bracht bij mama, bekeek ik samen met haar hoe het overleg toch constructief kon verlopen. Ik stelde volgende vragen:

“Ondanks dat we verwachten dat oma aansluit bij het overleg, hoe kunnen we er samen toch een goed gesprek van maken?”

“Wanneer vind jij het netwerkoeverleg met je mama geslaagd?”

“Welke zaken wil jij zeker brengen tijdens het gesprek?”

“Hoe zal jij aan jezelf merken dat de spanning begint op te lopen?”, “Wat voel je dan?”, “Wat denk je dan?”, “Wat doe je dan?”

“Wat kan je doen wanneer de spanning te hoog wordt?”

Hervertalen van ‘ruzie/conflict’:

Daarnaast is het belangrijk om met mama stil te staan bij de positieve intenties van oma. Het feit dat er veel spanningen zijn tussen hen en dat oma zich erg betrokken opstelt naar haar dochter en kleinkinderen toe, wijst er op dat ze hen erg belangrijk vindt en graag ziet. Het feit dat oma wil aansluiten bij het netwerkoeverleg toont ook aan dat ze in haar dochter gelooft en haar een kans wil geven om samen met de begeleiding te werken aan een veilige thuis.

Door bij deze intenties stil te staan en deze te hervertalen, kunnen de verwijten een andere betekenis krijgen. Ook is het nuttig verwijten die slaan op de persoon te hervertalen naar doen, bijvoorbeeld ‘Mijn mama **is** een vreselijk persoon.’ wordt ‘Wat **doet** je mama waardoor je er zo over denkt?’. Zo maak je een onderscheid tussen de persoon en zijn daden.

Ondanks de vele spanningen tussen mama en oma, kon mama wel aangeven dat haar mama een goede oma is voor haar kinderen.

Bovendien is hervertalen een belangrijke tool in de zoekende relatie.

Volgende personen waren op het gesprek aanwezig: de begeleiders van het SofS traject, mama, oma en de schoonzus van mama. Het mobiel team en de school konden niet aansluiten op de voorgestelde data.

Net voor de start van het overleg, kreeg ik telefoon van de juf om te melden dat de meisjes in paniek op school waren toegekomen. Mama zou volgens hen onder invloed geweest zijn tijdens het autorijden en tegen iets gebotst zijn, waardoor ze erg geschrokken waren. Ook wilden ze niet dat mama hen na school zou ophalen met de auto.

Ik besprak dit telefoontje eerst apart met mama, vooraleer we van start gingen met het overleg. Ik merkte onmiddellijk op dat mama onder invloed was doordat ze erg wankelde op haar benen en zich moeilijk verstaanbaar kon maken. Ik besprak dan ook mijn zorgen met mama, die aangaf zeker niet dronken te zijn, maar erg moe en gestresseerd te zijn. Dit maakte dat ik heel erg twijfelde het overleg te laten doorgaan, wat niet evident was aangezien zowel de oma als de schoonzus reeds aanwezig waren. Oma gaf direct aan dat haar dochter dronken was, wat vervolgens leidde tot een felle ruzie met hysterisch roepen en schreeuwen. Dit conflict was ook erg moeilijk stop te zetten waardoor er heel

wat kwetsende dingen over en weer werden geroepen die heel wat sporen hebben nagelaten bij zowel moeder als dochter.

Mama was helemaal in tranen na dit overleg. Op dat moment heb ik haar een knuffel gegeven. Ik heb hier niet bewust over nagedacht, maar was zelf heel erg geschrokken van wat het gesprek teweeg had gebracht en wou haar ergens ook de boodschap geven dat ik haar kon zien als persoon los van het alcoholgebruik.

Zelf heb ik een vreselijk gevoel aan dit overleg nagehouden. Het is helemaal niet gelopen zoals ik hoopte en heeft zelfs meer slecht dan goed gedaan. Ik vraag me ook af of het wel een haalbare verwachting was om oma te laten aansluiten en of we niet beter aparte gesprekken gepland hadden. Anderzijds is dit niet het doel van een netwerkoeverleg.

Een vraag die ik mezelf dan ook stel is hoe je aan de slag gaat met SofS wanneer er heel veel spanning zit op de familiebanden, wie je wel of niet laat aansluiten op zo'n netwerkoeverleg en wat je doet met traumatische herinneringen die getriggerd worden tijdens de gesprekken.

Zoals hierboven reeds werd vermeld had ik meer kunnen inzetten op het benoemen van de positieve intenties en het hervertalen van het conflict, waardoor een andere betekenis aan het conflict en de verwijten gegeven had kunnen worden.

4.1.6.3 Moeilijkheden

In deze stap staat het opbouwen van een veiligheidsnetwerk centraal. Waar ik doorheen de begeleiding erg mee worstelde, was het wisselende netwerk van mama. Op het ene moment was haar toenmalige partner erg belangrijk voor haar, terwijl ze een aantal maand later iemand anders leerde kennen (haar nieuwe partner). Deze wisselvalligheid zou ik als een beperking kunnen beschouwen. Een moeilijkheid waar geen oplossing voor is. Dit maakte het echter moeilijk een standvastig veiligheidsnetwerk op te bouwen waar mama en haar kinderen op kunnen terugvallen.

Doorheen de begeleiding trachtte ik hierbij een evenwicht te vinden tussen erkenning en verkenning. Ik probeerde mama veel erkenning te geven voor het feit dat ze verplicht een netwerk moest samen zien te krijgen en probeerde ook heel erg te verkennen wat dit zo moeilijk maakte en wat hierbij mogelijks kon helpen.

4.1.7 Creëer een uitleg voor de kinderen (en alle anderen)

In de begeleiding maakte ik een woord- en beeldverhaal op voor de meisjes (zie bijlage 3). Ondanks dat dit een verwachting was vanuit de consulent heb ik niet het mandaat van mama verkregen om dit op te maken. Bijgevolg maakte ik dit verhaal zelf op zonder mama omdat ik het heel belangrijk vond de meisjes erkenning te geven voor wat ze reeds meemaakten en duidelijk weer te geven wat de gemaakte veiligheidsafspraken waren. Uiteindelijk kreeg ik geen toestemming van mama om dit verhaal te delen met haar kinderen.

Achteraf gezien lijkt het me logisch dat mama hier niet voor open stond. Het is niet in samenspraak opgemaakt, waardoor haar visie niet opgenomen is in het verhaal. Ook ontkent mama het drankgebruik volledig, terwijl dit wel duidelijk benoemd wordt.

Ondanks dat ik gedurende de hele begeleiding erg heb ingezet op het geven van erkenning en het proberen joinen met mama, merk ik dat ik de samenwerking met mama doorheen de begeleiding toch een stuk ben verloren. Wanneer mama terug worstelde met haar drankgebruik, merkte ik dat ik mijn mandaat begon te verliezen.

Het blijft dan ook nog wat zoeken hoe de therapeutische relatie bewaard kan worden en het stappenplan binnen Signs of Safety gevolgd kan worden.

Ten slotte wil ik opmerken dat één van de afspraken opgenomen in het woord- en beeldverhaal werd geformuleerd in termen van de afwezigheid van iets: 'mama rijdt niet met haar dochters in de auto als ze gedronken heeft' in plaats van in de aanwezigheid van iets: bijv. 'mama vraagt een chauffeur wanneer ze gedronken heeft, of mama blijft ter plekke wanneer ze gedronken heeft'. Bij dit laatste wordt er gewerkt in de richting van de gewenste situatie, waardoor het waarschijnlijker is dat dit gebeurt.

4.1.8 Bouw een veiligheidsplan met de ouders en het netwerk

De begeleiding werd vroeger afgerond waardoor het niet lukte om alle stappen van het proces van veiligheidsplanning te doorlopen. Gezien de vele spanningen die het eerste netwerkoverleg met zich meebracht, werden er dan ook geen andere overleggen meer gepland. In de gesprekken die volgden had mama vooral nood om te ventileren over de stress, frustratie en sombere gevoelens die de begeleiding zelf en het netwerkoverleg met zich voortbrengen.

De afspraken die werden gemaakt om de veiligheid van de meisjes te waarborgen, konden vervolgens niet getest worden, waardoor er bijgevolg geen volwaardig veiligheidsplan is.

Zo was één van de afspraken die met mama en de meisjes onderling gemaakt werden: dat indien de meisjes ongerust waren over hun mama (mama die zich niet goed voelt in haar vel of gedronken heeft) ze met hun gsm hun tante of de beste vriend van mama een berichtje mochten sturen of opbellen.

4.1.9 Omgaan met ontkenning

Doorheen de gesprekken worstelde ik er mee dat mama het alcoholgebruik resoluut ontkende. Ondanks dat mama het alcoholgebruik niet hoeft toe te geven om tot een werkend veiligheidsplan te komen (Turnell & Essex, 2006), vond ik dit toch niet gemakkelijk. Zeker omdat het tijdens sommige gesprekken zichtbaar was dat mama had gedronken en de veiligheid van de kinderen hierbij in het gedrang kwam. Op een gegeven moment heb ik als begeleider de meisjes met de auto naar de vriend van mama gevoerd, gezien mama zichtbaar onder invloed was tijdens het huisbezoek en mama van plan was na het gesprek met de kinderen naar de woning van haar vriend te rijden.

Het is echter niet onlogisch dat mama het moeilijk vond dit toe te geven, aangezien er heel wat gevolgen aan het veiligheidsplan hangen. Zo werd er vooraf een plan B opgesteld waarin beschreven staat dat er naar andere oplossingen gezocht moeten worden indien de veiligheidsafspraken niet of onvoldoende worden gevolgd (bijvoorbeeld zoeken naar een pleeggezin/inwonen bij tante en nonkel).

Het is belangrijk op te merken dat het uitgangspunt van een veiligheidsplan nooit is dat mama geen alcohol mag drinken. Dit doel is niet alleen onrealistisch, het is ook een niet-opdracht en houdt een selffulfilling prophecy in: door niet te mogen drinken, wil je net drinken. Het doel van een veiligheidsplan is net dat wanneer mama alcohol drinkt of voelt dat ze wil drinken in het bijzijn van haar kinderen, ze andere keuzemogelijkheden voor handen heeft, zoals het verzetten van haar gedachten door bijvoorbeeld even iets anders te doen, bellen naar een vriend/vriendin, netwerk inschakelen die voor de kinderen kunnen zorgen... zodat de kinderen steeds veilig zijn.

Doorheen de begeleiding probeerde ik dan ook omheen de ontkenning te werken en samen met mama te focussen op de gewenste situatie, namelijk het waarborgen van de veiligheid van de kinderen, en bekeken we samen welke stappen zij reeds zette in de richting van deze gewenste situatie.

Zo besprak ik met mama de situaties waarbij ze geen of minder alcohol dronk in het bijzijn van haar kinderen of momenten waarop mama de kinderen in veiligheid bracht wanneer ze had gedronken/wou drinken of zich niet goed voelde in haar vel (*de uitzonderingen*) en liet ik mama deze momenten gedetailleerd beschrijven. Door deze uitzonderingen heel erg te gaan bevragen, visualiseert mama stappen in de gewenste richting. Zo gaf ze het voorbeeld dat ze op bepaalde familiefeesten geen alcohol dronk in het bijzijn van haar kinderen, terwijl ze dit vroeger wel deed. Ik stelde hierbij vragen zoals “Hoe ben je hierin geslaagd?”, “Hoe heb je dat gedaan?”, “Wat dacht je op dat moment?”...

Zoals reeds aangegeven is een goed werkend veiligheidsplan haalbaar, zelfs wanneer de zorgen ontkend worden (Turnell & Essex, 2006). Dit is echter niet gelukt, gezien er geen stevig veiligheidsnetwerk werd opgebouwd, waardoor de nodige steun ook niet aanwezig was. Ook werden er onvoldoende afspraken gemaakt en werden de gemaakte niet nageleefd.

Als we de ontkenning en weerstand van mama bekijken vanuit het oplossingsgericht werken, denk ik dat mama hiermee wou aangeven dat het tempo van de begeleiding veel te snel ging en dat de aanpak van het alcoholgebruik niet efficiënt was. Vaak gaf ze dit ook letterlijk tijdens de gesprekken aan “ik ben niet klaar voor het organiseren van een netwerkoverleg”. Dit blijf ik dan ook moeilijk vinden. Ik probeerde de wensen van de cliënt te respecteren om de therapeutische relatie te bewaren, maar terzelfdertijd toch ook het SofS stappenplan te volgen. Zelf vond ik dit een erg moeilijk evenwicht. Ik denk dan ook dat het kader van SofS heel wat te bieden heeft, maar misschien niet realiseerbaar is binnen elk gezin, zeker wanneer er heel wat onderlinge conflicten binnen het gezin aanwezig zijn. Hierbij wil ik nogmaals opmerken dat het des te belangrijker is om te hertvertalen wanneer er heel wat spanningen zijn. Na zelfreflectie merk ik op dat ik dit onvoldoende heb gedaan waardoor ik bijgevolg het effect hiervan niet kan beoordelen. Mogelijks had dit voor een andere dynamiek kunnen zorgen.

4.1.10 Monitoren door professional en netwerk.

4.1.10.1. Schalen/beoordeling

Impact op de meisjes als mama zich niet goed voelt:

Veiligheidsschaal: Op een schaal 0 – 10:

- Waarbij 10 betekent iedereen weet wie wat gaat doen wanneer mama zich niet goed voelt in haar vel of wanneer ze gedronken heeft, zodat de meisjes veilig zijn en mama de nodige steun krijgt.
- En 0 betekent dat mama zich niet goed voelt in haar vel, ze gaat drinken en dan boos wordt of in slaap valt, waardoor de meisjes zich veel zorgen maken over hun mama, bang zijn en niet veilig zijn.

												
Kind/jongere		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Mama												
Papa												
Aanmelder												
Begeleiding						x						
Andere betrokkenen												

Impact van de spanningen tussen mama en oma/familie op de meisjes:

Veiligheidsschaal: Op een schaal 0 – 10:

- Waarbij 10 betekent dat mama en oma hun zorgen kunnen uiten naar elkaar op een rustige en respectvolle manier zodat de meisjes zich veilig voelen.
- Waarbij 0 betekent dat mama en oma hun zorgen niet uit naar elkaar maar naar anderen (consulent, familie). Hierdoor lopen de spanningen op en escaleren ze in discussies, waarbij de meisjes zich gewrongen voelen, wat uiteindelijk kan leiden tot een breuk in de familie.

		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kind/jongere												
Mama						X						
Papa												
Aanmelder												
Begeleiding					x							
Andere betrokkenen												

Bij deze veiligheidsschalen gaat het niet enkel om de score die iedere betrokken partij geeft, maar is het ook erg belangrijk hierbij door te vragen en te verkennen:

- “Mama, wat maakt dat je een 4 scoort?”, “Wat zit er allemaal in die 4?”, “Wat doe je dan en hoe doe je dat?”, “Wat is het onderscheid tussen 0 en 4?”, “Wat zit er nog meer in deze 4? En wat nog meer?”

Het is hierbij belangrijk niet te snel te gaan en eerder voorzichtig te zijn om weerstand te voorkomen. In plaats van onmiddellijk te vragen hoe de cliënt een 5 kan bereiken, is het beter te bevragen hoe de 4 behouden kan blijven (Isebaert & Lefevere, 2022).

Doorheen de begeleiding kunnen de betrokken partijen deze veiligheidsschaal een andere score geven. Na het netwerkoverleg scoorde mama de laatste veiligheidsschaal erg laag (0), terwijl ze hier enkele weken later een hogere score aan gaf.

Ook is het belangrijk op te merken dat het niet gaat over het behalen van een 10. Het gaat over het proces.

Bovenstaande veiligheidsschalen werden binnen de begeleiding toegepast. Achteraf gezien had ik deze beter hervoort. Zo was het zinvoller het stukje ‘ruzies of discussies’ te hervoort naar iets positiefs, bijvoorbeeld elkaar belangrijk vinden, geloven dat het anders kan... Zo kunnen er aan het conflict eveneens positieve gevoelens gelinkt worden in plaats van uitsluitend negatieve en traumatiserende.

4.1.11 Betrek het kind actief

4.1.11.1. De drie huizen

De drie huizen opgemaakt met dochter 1:

Huis van de zorgen Huis van de goede dingen Huis van de dromen

De drie huizen opgemaakt met dochter 2:

Huis van de zorgen Huis van de goede dingen Huis van de dromen

De zaken die in de huisjes staan mochten van de meisjes met mama besproken worden. Daarnaast zaten ze ook met een aantal zaken die ze niet met mama durven bespreken. Zo vindt de jongste dochter de wisselmomenten bij oma en tante erg lastig. Op die momenten voelt ze zich erg verdrietig omdat ze oma heel erg zal missen. Ze wil dit absoluut niet aan mama vertellen want wil haar geen pijn of verdriet doen. Ook vertelt ze een geheim te hebben over haar gevoelens dat ze met niemand wil delen.

De meisjes vertellen dat er soms wat ruzie is tussen mama en de familie en ze dit erg lastig vinden. Hierover praten ze regelmatig met oma. Ze proberen alle vragen van oma zo goed mogelijk te beantwoorden en doen hiervoor erg hun best, maar geven aan dat deze gesprekken hen niet opluchten. Hierover praten brengt allerlei lastige gevoelens naar boven en dan blijven ze met een naar gevoel zitten. Het is dan ook opnieuw erg belangrijk deze ruzies te hervertalen en het positieve hierin te benoemen zodat de meisjes hieraan niet enkel negatieve gevoelens linken.

Tijdens het opmaken van de drie huizen concretiseerde ik samen met de meisjes de zaken binnen de drie huizen:

- Mama altijd blij: “Wat maakt mama blij?”, “Hoe zie jij aan mama dat ze blij is?”, “Wat doet mama dan?”, “Wat doe jij dan?”
- Oma: “Wat vind je zo leuk aan oma?”, “Wat doe je graag bij oma?”
- Tekenen, koken, muziek...: “Wat vind je hier zo leuk aan?”, “Kan je hier iets meer over vertellen?”, “Naar welke muziek luister je graag?”, “Op welke momenten doe je dit het liefste?”, “Doe je deze dingen graag alleen of liever samen met iemand?”

Door dit meer gedetailleerd te bevragen, wordt de gewenste situatie steeds meer helder en haalbaar. Het visualiseren van stappen in de gewenste richting is erg belangrijk, gezien er in de hersenen neuronale paden aangelegd worden die de gewenste situatie bestendigen. Het visualiseren zet mensen in een soort selffulfilling prophecy waardoor de kans veel groter is dat ze die stappen in de gewenste richting zetten.

Hieronder een paar voorbeelden van een aantal interventies tijdens dit gesprek:

- “Ik vind het heel erg straf dat jullie zo een moeilijke zaken durven delen. We kennen elkaar nog niet zo lang en ik kan me voorstellen dat dit niet gemakkelijk is voor jullie.”
⇒ Erkenning geven.
- “Ik vind het ook fijn dat je deelt dat je met een geheim zit over je gevoelens. Dat zal best wat moed vragen om dit te durven vertellen. Het is helemaal oké dat je niet over je geheim wil vertellen en je goed aanvoelt wat je wel of niet wil vertellen. Als je hier graag op een ander moment iets over wil vertellen, dan luister ik graag naar je.”
⇒ Erkenning geven.
- “Amai dat moet wel moeilijk voor jou zijn als die wisselmomenten zo lastig voor je zijn! Hoe sla jij je door die moeilijke momenten?”
⇒ Erkenning geven en coping nagaan.
- “Het is ook heel normaal dat zo een wisselmomenten moeilijk zijn. Dat is voor veel kinderen lastig. Enerzijds ben je blij om terug naar mama te gaan omdat je haar hebt gemist en anderzijds voel je ook verdrietig omdat je ook graag bij oma bent en oma zal missen.”
⇒ Normaliseren + het geven van erkenning.

De meisjes vinden het moeilijk om met mama te delen waar ze mee worstelen, zoals de spanning tussen de familieleden en het moeilijk verlopen van de wisselmomenten. De meisjes willen heel graag goed doen voor hun mama en willen vermijden haar pijn of verdriet te doen.

Samen zocht ik met hen manieren hoe ze toch moeilijke zaken met mama kunnen bespreken of aan mama kunnen tonen dat ze het waarderen dat ze hulp zoekt. Zo tonen de meisjes aan hun mama dat ze erin geloven dat mama mogelijkheden heeft om oplossingen te vinden.

4.1.12 Uiteindelijke veiligheidsplan

Na het incident waarbij mama dronken was en met de auto reed waarin haar dochters en de dochter van haar huidige partner zat, volgde een engagementsgesprek. Dit gesprek wordt georganiseerd vanuit het OCJ wanneer er twijfels zijn of het nog mogelijk is de hulpverlening verder te zetten binnen de vrijwilligheid. Indien dit niet het geval is, kan de consulent het dossier doorsturen naar het openbaar ministerie (parket).

Er werd uiteindelijk beslist het SofS traject stop te zetten, gezien de methodiek niet werkbaar was binnen het gezin. Deze methodiek vraagt veel van het netwerk en gezien de vele spanningen op de familiebanden leek dit echter niet haalbaar.

Het OCJ bleef het gezin wel verder opvolgen en maakte geen doorverwijzing naar het parket. Vanwege de hoge onveiligheid werd na het afsluiten van de SofS begeleiding beslist de meisjes niet meer thuis te laten wonen en te laten intrekken bij hun tante en nonkel.

Dit laatste toont aan dat de SofS begeleiding zijn doel niet behaalde om voldoende veiligheid voor de meisjes te creëren en zo een plaatsing te vermijden.

Dit toont dan ook aan dat SofS geen magische techniek is die alle problemen kan oplossen. Ondanks het moeilijke verloop van deze begeleiding, heeft het SofS traject wel degelijk iets betekend. Zo werden de zorgen opengetrokken, waardoor meer mensen op de hoogte waren en de cirkel van geheimhouding werd doorbroken. Ook werden de zorgen van de meisjes, die voorheen alles voor zichzelf hielden, op tafel gelegd. Ondanks dat de meisjes ontzettend veel van hun mama houden, voelden ze zich naar het einde van de begeleiding toe niet meer veilig thuis en voelen ze zich goed bij hun tante en nonkel. Ook al werd de begeleiding stopgezet, het OCJ blijft verder inzetten op het vergroten van de veiligheid bij mama thuis opdat de kinderen op termijn mogelijks terug thuis kunnen wonen.

4.2 Besluit

Ik heb nog niet veel ervaring met het toepassen van SofS in de praktijk en het was nog erg zoeken voor mij in deze begeleiding. Ik heb ook getwijfeld om deze casus als voorbeeld te gebruiken, omdat ik op heel wat zaken ben gebotst. Ook slaagde ik er niet in om alle stappen toe te passen van Signs of Safety, wat het misschien een wat atypische casus maakt, maar waar ik ontzettend veel uit heb geleerd.

Enerzijds vind ik het duidelijke kader van SofS een enorme steun, omdat het me een houvast bezorgt. Het zet duidelijke verwachtingen neer voor zowel het gezin als de hulpverlener en dit geeft de begeleiding een duidelijke richting en visie. Anderzijds houdt deze methodiek heel wat in: opmaken van een gevarenboodschap, organiseren en voorbereiden van netwerkoeverleggen, de drie huizen, het opmaken van een woord- en beeldverhaal... Ondanks dat ik het belang zie van al deze zaken, legt het ergens ook een druk op de hulpverlener om dit allemaal gedaan te krijgen binnen een bepaalde tijd. Ook merk ik op dat ik ondanks het duidelijk kader er niet in geslaagd ben elk aspect in de praktijk te brengen. Uit deze zelfreflectie blijkt nogmaals dat het moeilijk is om de efficiëntie van 'zuivere' SofS te bepalen.

Bijlages

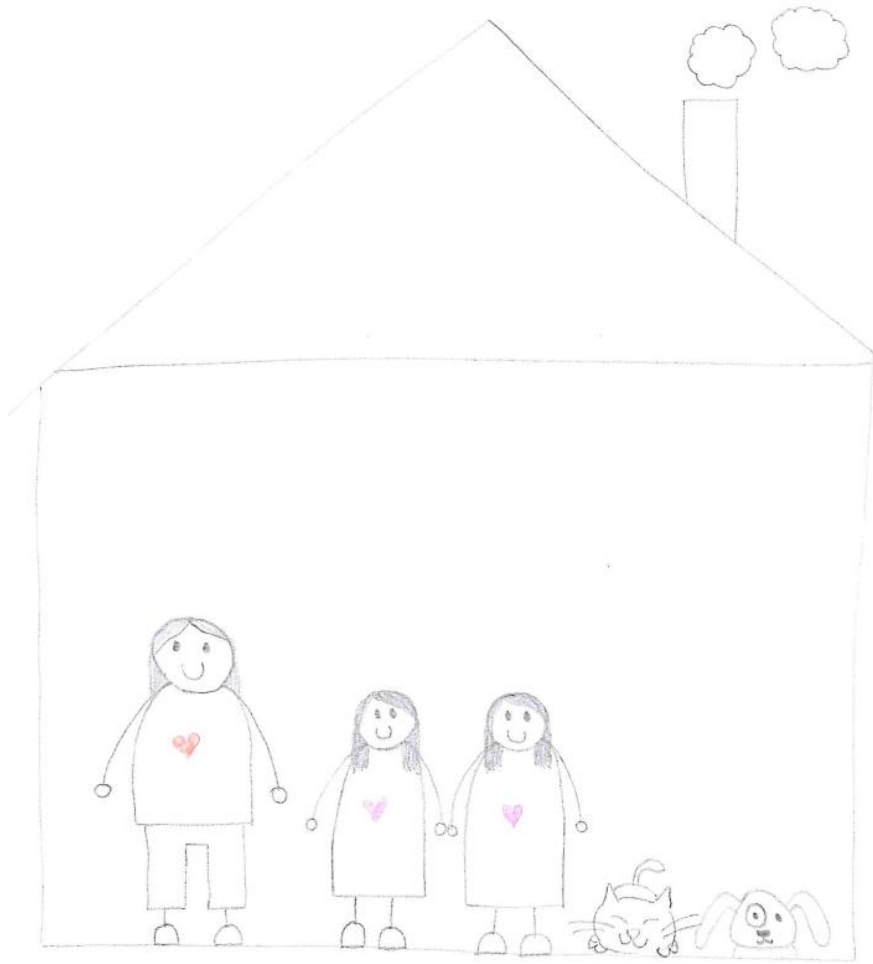
Bijlage 1: 3 kolommen

WAAR ZIJN WE BEZORGD/VERONTRUST OVER?	WAT GAAT ER GOED?	WAT MOET ER VERANDEREN?
<u>Wat is er gebeurd (schade/zorgen)? (= verontrusting)</u> <u>Volgens ouder(s):</u> <u>Volgens kind:</u> <u>Volgens netwerk:</u> <u>Volgens aanmelder:</u> <u>Volgens begeleider:</u> <u>Waar zijn we bang voor dat er in de toekomst (opnieuw) kan gebeuren als er niets verandert (= toekomstig gevaar)?</u>	<u>Wat is er nu al aan veiligheid? (= bestaande veiligheid)</u> <u>Wat hebben jullie hiervoor gedaan?</u>	<u>Wat zijn de doelen om gerustgesteld te zijn? (= veiligheidsdoelen)</u> <u>Volgens ouder(s):</u> <u>Volgens kind:</u> <u>Volgens netwerk:</u> <u>Volgens aanmelder:</u> <u>Volgens begeleider:</u> <u>Wat zijn de bodemeisen volgens aanmelder?</u> <u>Wat moet er onmiddellijk gebeuren om de veiligheid te garanderen?</u>
<u>Wat maakt het moeilijk om de verandering te bekomen (=complicerende factoren?)</u>	<u>Wat zijn bestaande krachten?</u>	<u>Wat gaan jullie doen om de veiligheidsdoelen te bereiken?</u>

Bijlage 2: Schadematrix

Thema	Periode	Eerste incident	Ergste incident	Laatste incident
Gedrag <i>Het gevaarlijk of schadelijk gedrag van een volwassene. Kan ook om het gevaarlijk gedrag van een jongere gaan</i>	Wat is het zorgwekkend gedrag en hoe lang is het al gaande? Hoeveel keer heeft het gedrag zich voorgedaan over de totale tijdsduur?	Wanneer was de eerste keer dat iemand bezorgd was over het schadelijk gedrag van de volwassene?	Wat was het ergste dat er ooit gebeurd is en wanneer is dit gebeurd?	Wat was het laatste gekende schadelijk gedrag en wanneer is dit gebeurd?
Ernst <i>Beschrijf hoe ernstig het schadelijk gedrag is</i>	Gedurende de hele periode dat het schadelijk gedrag voorkwam, hoe ernstig was dit gedrag?	Hoe schadelijk was het eerste incident?	Hoe schadelijk was het ergste incident?	Hoe schadelijk was het laatste incident?
Impact <i>Beschrijf de fysieke en emotionele impact van het schadelijk gedrag op het kind</i>	Gedurende de hele periode dat het schadelijk gedrag voorkwam, wat was de algemene impact op de kinderen?	Wat was de impact van het eerste incident op de kinderen?	Wat was de impact van het ergste incident op de kinderen?	Wat was de impact van het laatste incident op de kinderen?

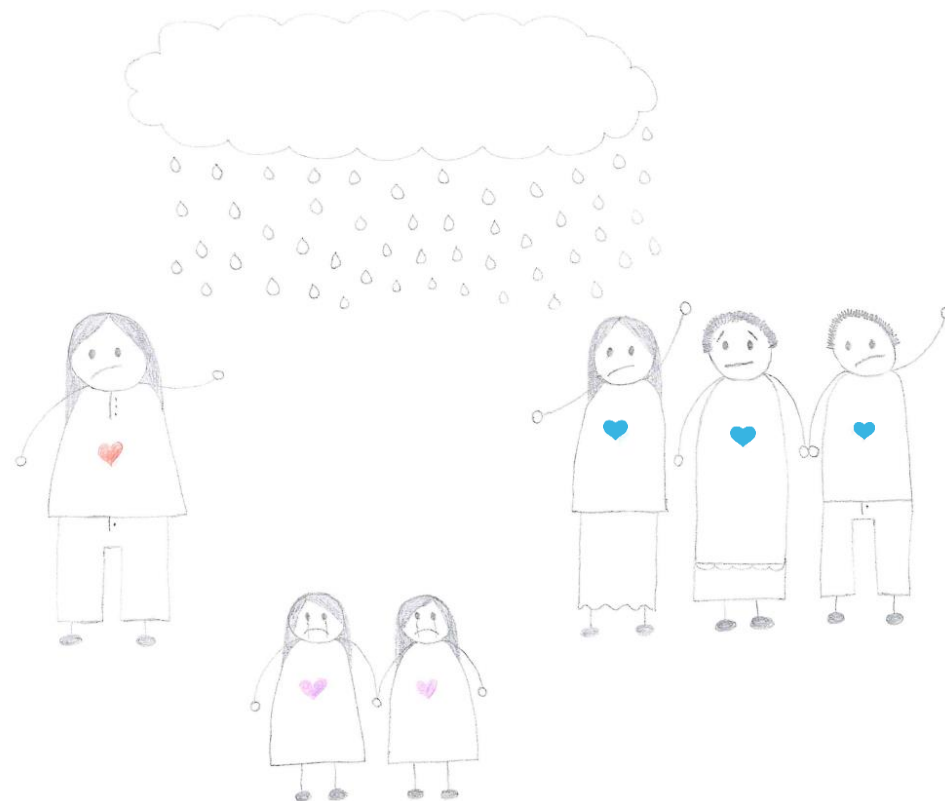
Dit verhaal werd geschreven door de contextbegeleiding en de consulent om aan de meisjes uit te leggen waarom de contextbegeleiding langskwam, waarom ze even niet meer bij mama wonen en wat de afspraken zijn.

Toen **de meisjes** nog heel klein waren gingen **mama** en papa uit elkaar en gingen de meisjes bij mama wonen. Mama en haar dochters genieten ervan om samen leuke dingen te doen zoals koken, naar films kijken... Ze gaan ook graag naar de jeugdbeweging.

Soms waren er ook minder leuke momenten. Op die momenten voelde mama zich niet goed in haar vel en dronk mama soms alcohol. De meisjes zijn dan bezorgd en ook erg bang. Ook zijn er soms ruzies tussen **mama** en **de familie**. **De meisjes** vinden deze conflicten niet leuk omdat ze zowel mama als de familie heel graag zien.

Dit zorgt ervoor dat de consulent van het OCJ bezorgd was om mama, maar ook over haar dochters. De consulent zocht hulp om ervoor te zorgen dat haar dochters gelukkig kunnen opgroeien. Ook vindt de consulent het belangrijk dat de meisjes een goede band mogen hebben met mama, **oma, tante en nonkel** en weten dat ze iedereen graag mogen zien.

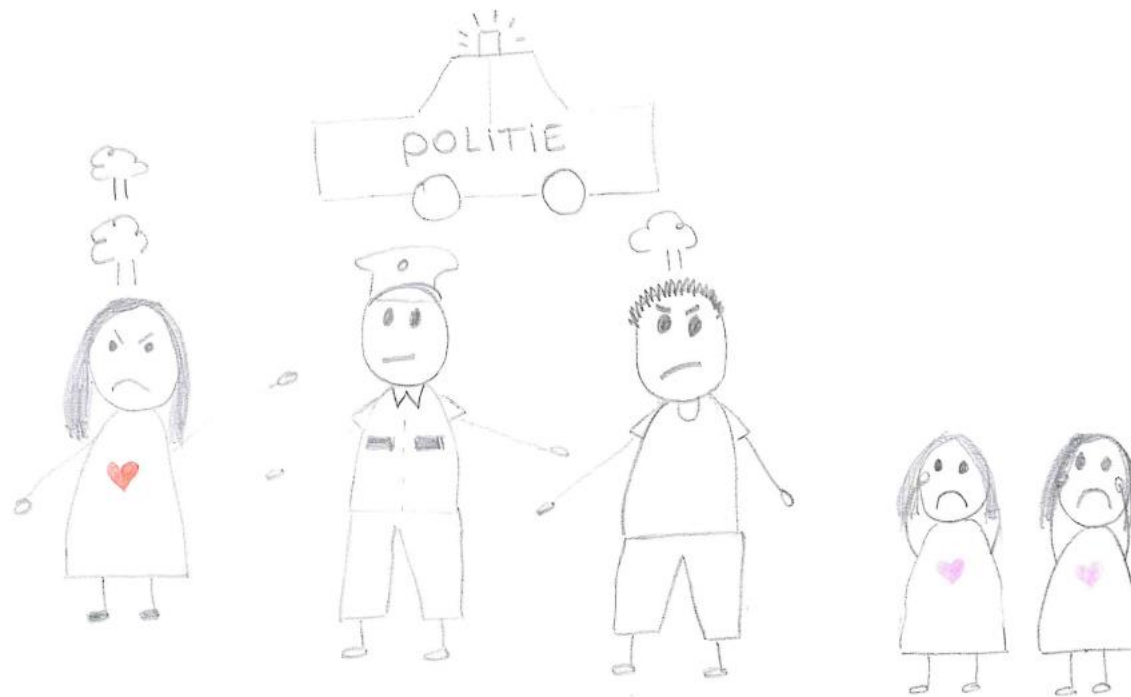

Er werd daarom afgesproken om hierover samen met mama, haar dochters en de familie een plan op te stellen

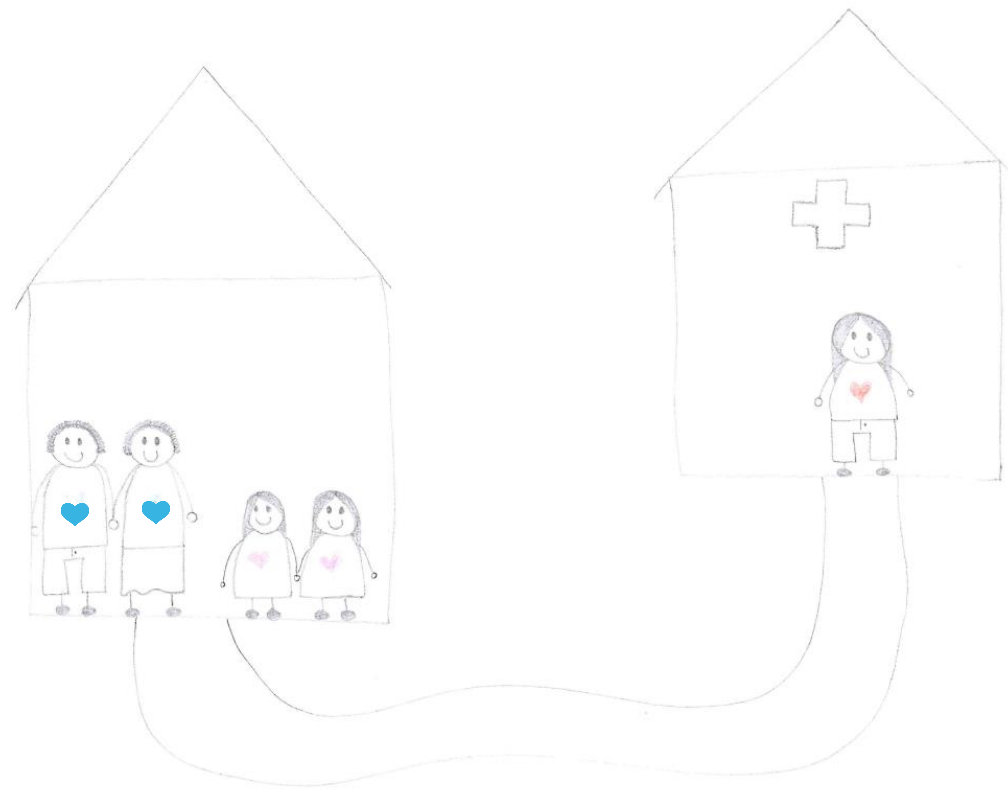
Tijdens de begeleiding had de contextbegeleiding aparte gesprekken met mama, aparte gesprekken met haar dochters, en soms samen. Er werd samen gezocht wat er nodig was zodat iedereen zich goed kon voelen thuis. De contextbegeleiding had ook gesprekken met oma en tante.

Mama leerde haar nieuwe partner kennen en ze werden een koppel. De nieuwe partner maakt mama heel erg blij en troost mama wanneer ze verdrietig is. De meisjes zijn blij dat de nieuwe partner zo goed voor mama zorgt en hebben een goede band met hem. Mama ging vaak met haar dochters logeren bij haar nieuwe partner en zo leerden ze zijn twee dochters goed kennen.

Mama maakte ook een moeilijke periode door en reed met haar dochters en de jongste dochter van haar nieuwe partner rond in de auto terwijl ze gedronken had. De meisjes waren toen heel bang. De nieuwe partner van mama belde toen naar de politie.

Iedereen was toen heel erg bezorgd over **mama** en haar dochters. Mama besliste toen om voor zichzelf te zorgen en ging naar de PAAZ. De meisjes gingen toen wonen bij **tante en nonkel** samen met hun kinderen. De meisjes vinden het daar heel erg leuk, maar missen ook hun mama, en de ruzies tussen mama en de familie maken hen heel erg verdrietig en verward.

Mama, haar nieuwe partner, oma, tante en nonkel en de consulent van het OCJ willen dat de meisjes gelukkig kunnen opgroeien. Daarom maakte de consulent een aantal afspraken met mama:

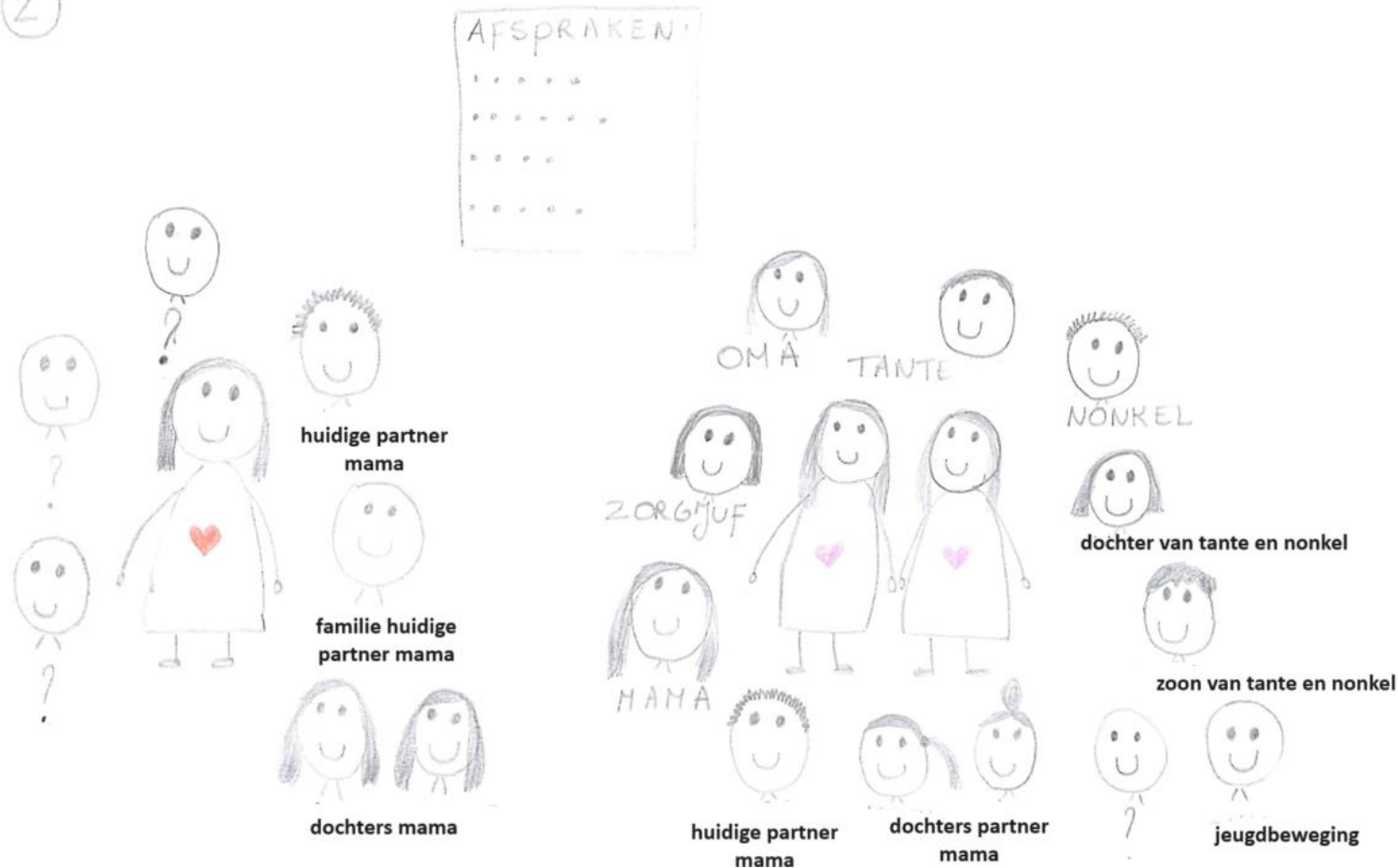
1. Mama rijdt niet met haar dochters in de auto als ze gedronken heeft. Mama heeft een plan wanneer ze heeft gedronken.

①

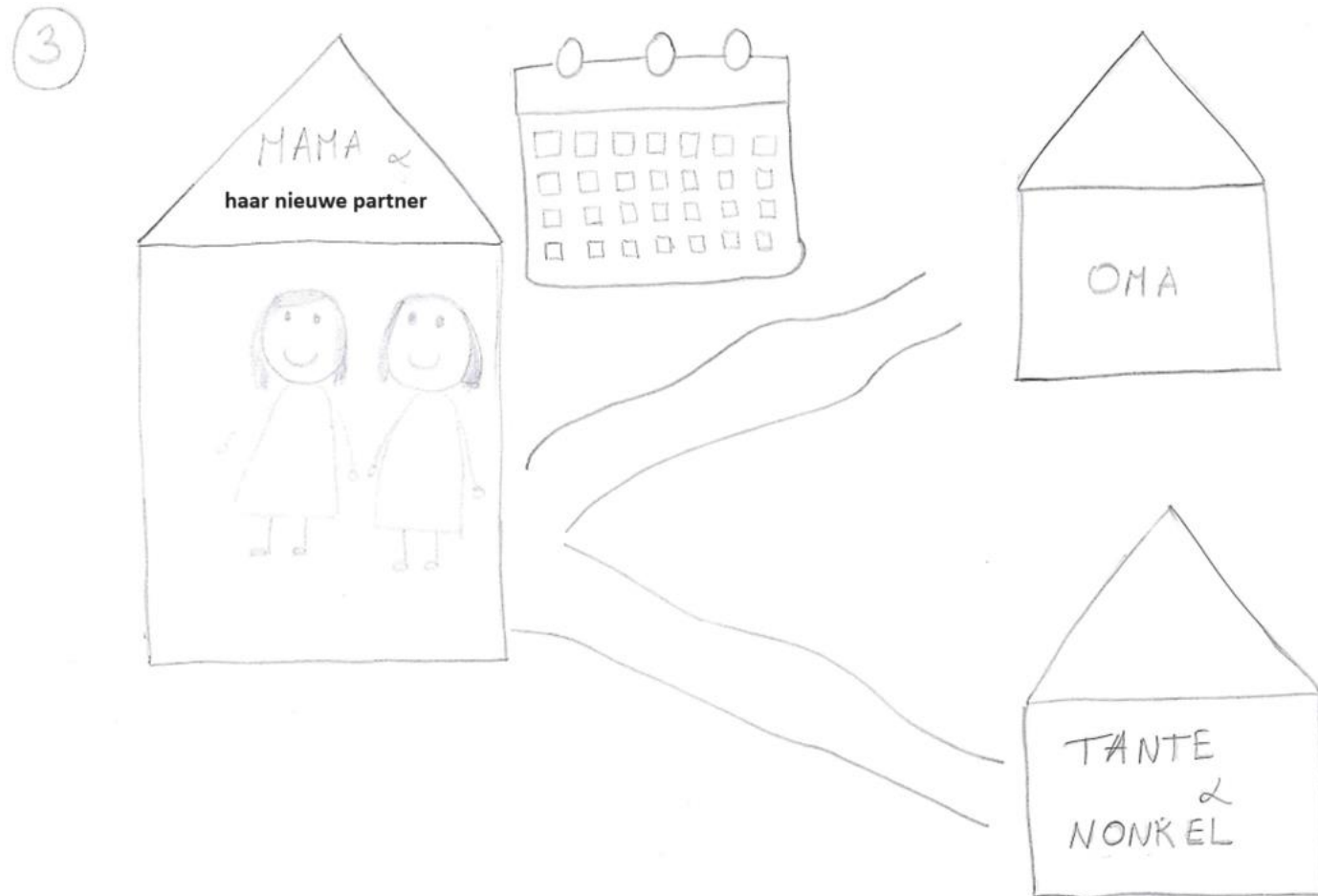

2. Mama zoekt mensen die voor haar belangrijk zijn waar ze samen een plan mee kan opstellen en afspraken kan maken.

2

3. Mama stelt een bezoeksregeling op zodat haar dochters oma, tante en nonkel kunnen zien.

4. In het plan staat wie de vertrouwensfiguren zijn van haar dochters, zodat zij steeds met hun zorgen bij hen terecht kunnen en waarbij ze zich veilig voelen.

Het plan wordt opgevolgd door de consulent en de mensen die rond mama staan. Dit plan kan steeds aangepast worden wanneer het nodig is.

Bibliografie

- Baginsky M. (2022). Parents' views on improving relationships with their social workers. *Journal of Social Work*, 23(1), 3-18. <https://doi.org/10.1177/14680173221101244>
- Bartelink, C. (2010). Signs of safety. Nederlands Jeugdinstituut. Microsoft Word - SignsOfSafety.doc (sciteetcito.nl)
- Caffrey, L., & Browne, F. (2022). Understanding the social worker-family relationship through self-determination theory: A realist synthesis of Signs of Safety. *Child & Family Social Work*, 27 (3), 513-525. <https://doi.org/10.1111/cfs.12903>
- De Clercq, L., Meulewaeter, F., Decoene, S., Roose, R., Vanderplasschen, W., Rowaert, S., Universiteit Gent, Vakgroep Orthopedagogiek, Universiteit Gent, Vakgroep Sociaal Werk en Sociale Pedagogiek, LiSn B.V., & Stuurgroep leden Agentschap Opgroeien en Voorzieningenbeleid. (2024). *Een procesevaluatie van de module contextbegeleiding Signs of Safety: Wat zijn randvoorwaarden zowel in de breedte en de diepte en wat is de impact voor jongeren en gezinnen* (pp. 1–158). Agentschap Opgroeien. <https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/documents/Onderzoeksrapport%20Een%20procesevaluatie%20van%20de%20module%20contextbegeleiding%20Signs%20of%20Safety.pdf>
- De Bisscop, E. (2018). Een alcoholprobleem? Wat nu? Garant-uitgevers nv
- Degraeve, G., Heylens G., & Heylens, G. (2007). Complimenteren als basis van de korte oplossingsgerichte therapie. *Psychopraxis* 9(1):24-26. <https://doi.org/10.1007/BF03072326>
- Haedens, N. (2021). Signs of Safety. Samen leren in een traject richting veilig, geliefd en omringd opgroeien. *Welwijs*: 32: 4
- Isebaert, L., & Lefevere, G. (2022). *De therapeutische alliantie Het brugs Model van Oplossingsgerichte cognitieve systeemtherapie*. Academia Press.
- Jagt, L. (2010). Van buiten naar binnen. In: *Onvrijwillige hulpverlening. Methodisch werken* (pp. 83–101). Bohn Stafleu van Loghum, Houten. https://doi.org/10.1007/978-90-313-7379-6_4
- Jeugdhulp. (s.d.-a). Signs of Safety. Geraadpleegd op 08 april 2024, van <https://www.jeugdhulp.be/signs-of-safety/signs-of-safety>
- Jeugdhulp. (s.d.-b). Signs of Safety in detail. Geraadpleegd op 08 april 2024, van <https://www.jeugdhulp.be/signs-of-safety/signs-of-safety-in-detail>
- Jeugdhulp (s.d.-c). Tools. Geraadpleegd op 08 april 2024, van <https://www.jeugdhulp.be/signs-of-safety/signs-of-safety/tools>
- Maiter, S., Palmer, S., & Manji, S. (2006). Strengthening social worker-client relationships in child protective services addressing power imbalances and 'ruptured' relationships. *Qualitative Social Work: Research and Practice*, 5(2), 167-186. <https://doi.org/10.1177/1473325006064255>
- Munro, E., Turnell, A., Devine, M., & Cunliffe, J. (2020). *You can't grow roses in concrete Part 2: action research final report Signs of Safety England Innovation Programme*. Perth: Elia International Ltd. <https://knowledgebank.signsofsafety.net/resources/signs-of-safety-research/research-articles/you-cant-grow-roses-in-concrete-part-2>

Parker, S. (2009). The 'safety house'. A child protection tool for involving Children in Safety Planning. Australia: SP Consultancy.

Reekers, S. E., Dijkstra, S., Stams, G. J. J. M., Asscher, J. J., & Creemers, H. E. (2018). Signs of effectiveness of signs of safety? – A pilot study. *Children and Youth Services Review*, 91, 177-184. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2018.06.012>

Sepers, A. J. W., van der Werff, V., de Roos, C., Mooren, T., & Maric, M. (2019). Increasing family safety and decreasing parental stress and child's social-emotional problems with resolutions approach: a sing-case experimental designs study protocol. *Journal of Family Violence* (2020), 35:527-536. <https://doi.org/10.1007/s10896-019-00057-z>

Sheehan, L., O'Donnell, C., Brand, S.L., Forrester, D., Addis, S., El-Banna, A., Kemp, A., & Nurmatov, U. (2018) Signs of Safety: Findings from a mixed-methods systematic review focussed on reducing the need for children to be in care. London: What Works Centre for Children's Social Care.

Signs of Safety. (2022). Wat is Signs of Safety? - Signs of Safety. Signs Of Safety. Geraadpleegd op 23 maart 2024, van <https://www.signsofsafety.net/wat-zijn-tekenen-van-veiligheid/?lang=nl>

Timmer, M. (s.d.-a). Veiligheidsplan maken met het gezin. Timm Consultancy. Geraadpleegd op 08 april 2024, van <https://www.timmconsultancy.nl/veiligheidsplan-maken-met-het-gezin/>

Timmer, M. (s.d.-b). Verliezen we het doel van veiligheidsvoorwaarden niet uit het oog. Geraadpleegd op 08 april 2024, van <https://www.timmconsultancy.nl/verliezen-we-het-doel-van-veiligheidsvoorwaarden-niet-uit-het-oog/>

Turnell, A. (2012). The Signs of Safety workbook by Andrew Turnell. Resolutions consultancy

Turnell, A. (2013). Safety planning workbook by Andrew Turnell. Australia: Elia international ltd.

Turnell, A., & Edwards, S. (2009). Veilig opgroeien. De oplossingsgerichte aanpak Signs of Safety in jeugdzorg en kinderscherming (editie). Bohn Stafleu Van Loghum

Turnell A., & Essex S. (2006). Working with 'Denied' Child Abuse: The Resolutions Approach. McGraw-Hill Education (UK).

Turnell, A., & Murphy, T. (2017). Signs of safety comprehensive Briefing Paper: 4th edition. Australia: Resolutions Consultancy Pty Ltd.

Turnell, P. (2020, August 04). Core Signs of Safety Tools and Techniques: The Middle Column. Geraadpleegd op 04 april 2024, from <https://knowledgebank.signsofsafety.net/resources/core-signs-of-safety-tools-and-techniques/signs-of-safety-practice-methods/the-middle-column>

Vink, R., de Wolff, M., van Dommelen, P., Bartelink, C., & van der Veen, S. (2017). Empowered door Signs of Safety? Onderzoek naar de werkzaamheid van Signs of Safety in de jeugdzorg. Leiden: TNO.

Weld, N., & Greening, M. (2004). The Three Houses – an information gathering tool. *Social Work Now*, No. 29, pp 34-37.